

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1926.

Andra kammaren.

Nr 20.

Måndagen den 22 mars.

Kl. 2 e. m.

§ 1.

Justerades protokollet för den 16 innevarande mars.

§ 2.

Herr statsrådet *Schlyter* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 216, angående ändringsarbeten å serafimerlasarettet m. m.;

nr 219, angående ändring i planen för tillbyggnadsarbeten vid kungl. biblioteket; och

nr 214, angående anslag till socialstyrelsen m. m.

Dessa propositioner bordlades.

§ 3.

Föredrogs var för sig Kungl. Maj:ts å kammarens bord vilande propositioner; och hänvisades därvid

till jordbruksutskottet propositionen, nr 208, angående upplåtelse av kronan tillhörande jordägarandelar i gruvor;

till behandling av lagutskott propositionen nr 209, med förslag till lag om åläggande av skyldighet för ägare av fastighet i stad att utgiva ersättning för anläggning av gata och kloakledning så ock att i visst fall upplåta mark till gata;

till första särskilda utskottet propositionen, nr 210, med förslag till lag om villkor i vissa fall för ägostyckning och jordavsöndring m. m.;

till statsutskottet propositionerna:

nr 212, angående anslag till offentliga arbetsförmedlingen i riket m. m.; och

nr 213, angående anslag för bekämpande av arbetslösheten; samt

till behandling av lagutskott propositionen, nr 211, med förslag till lag om fortsatt giltighet av lagen den 20 juni 1924 (nr 225) med särskilda bestämmelser angående olovlig befattningsmed spritdrycker och vin ävensom av lagen den 27 november 1925 (nr 463) om utsträckt tillämpning av förstnämnda lag m. m.

§ 4.

Herr *Bäckströms m. fl.* på kammarens bord liggande motion nr 427, som nu föredrogs, remitterades till andra särskilda utskottet.

Andra kammarens protokoll 1926. Nr 20.

§ 5.

Vid härfpå skedd föredragning av herr *Röings* vid kammarens nästföregående sammanträde framställda, men då bordlagda anhållan att till hans excellens herr ministern för utrikes ärendena få framställa spörsmål angående behandlingen av vissa ärenden vid Nationernas förbunds senaste rådsmöte och förbundsförsamling blev berörda anhållan av kammaren bifallen.

§ 6.

Vidare föredrogos, men bordlades åter statsutskottets utlåtanden nr 10 och 67—73, bevillningsutskottets betänkanden nr 30—32, bankoutskottets utlåtanden nr 29 och 30 samt första lagutskottets utlåtande nr 24.

§ 7.

Till avgörande företogs bankoutskottets utlåtande, nr 24, angående vissa framställningar rörande elfte huvudtiteln, innefattande anslagen till pensions- och indragningsstaterna.

Sedan herr talmannen anmält ärendet till handläggning, begärdes ordet av

Herr **Eriksson** i Grängesberg som yttrade: Herr talman! Jag tillåter mig föreslå, att såväl bankoutskottets utlåtande nr 24 som samma utskotts utlåtande nr 25 föredragas på så sätt, att varje punkt föredrages för sig och att endast kantrubriker uppläsas.

Denna hemställan bifölls.

Punkterna 1—14.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Ang. ändring i grunderna för ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring. Härefter föredrogs *punkten 15*, angående ändring i grunderna för ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring. Därvid anförde:

Herr **Carlsson** i Stockholm: Herr talman! Som framgår av utskottets utlåtande, har Kungl. Maj:t genom beslut den 5 innevarande mars anbefallt riks-försäkringsanstalten att inom viss tid till Kungl. Maj:t inkomma med förslag till ändrade grunder beträffande ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring.

I detta läge ber jag att få uttala min tillfredsställelse över att man redan vidtagit denna anordning, och jag hoppas, att utredningen blir av den omfattning, som jag i min motion givit uttryck åt.

Utöver detta vill jag, herr talman, uttala ett önskemål, det nämligen, att man vid denna utredning måtte beakta och pröva, huruvida icke strängare krav på krigsduglighet böra ställas vid mönstringar, även vid de s. k. revisionsmönstringarna, beträffande såväl värnpliktiga som stamanställda vid krigsmakten. Erfarenheten har nämligen visat, att sjukdomar, såsom t. ex. tuberkulösa åkommor och hjärtfel, varmed värnpliktige eller stamanställda före inträdandet i tjänsten varit behäftade, även om sjukdomarna varit av relativt lindrig art, ofta under militärtjänstgöringen gått upp och sedan förorsakat recidiv. Jag anser det vara, herr talman, ur alla synpunkter, såväl ur folkhälsans synpunkt som ur synpunkten av statens kostnader, lämpligt och riktigt

att på något sätt nå en effektivare kontroll vid prövningen av dessa personers hälsotillstånd.

Jag har, herr talman, intet yrkande.

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställan bifölls.

Punkterna 16—56.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 57.

Lades till handlingarna.

Punkterna 58—65.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 66.

Lades till handlingarna.

Punkten 67.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 68.

Lades till handlingarna.

Punkterna 69—71.

Vad utskottet hemställt bifölls.

§ 8.

A föredragningslistan var vidare uppfört bankoutskottets utlåtande, nr 25, i anledning av vissa framställningar rörande pensioner eller understöd åt efterlevande till vissa i statens tjänst anställda personer.

Punkterna 1—27.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 28.

Lades till handlingarna.

Punkterna 29—34.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 35.

Lades till handlingarna.

Punkterna 36—41.

Vad utskottet hemställt bifölls.

*Ang. ändring
i grunderna
för ersättning
i anledning av
kroppsskada,
ädragen under
militär-
tjänstgöring.
(Forts.)*

§ 9.

Vid härefter punktvis skedd föredragning av bankoutskottets utlåtande, nr 26, i anledning av vissa motioner om pensioner och understöd biföll kammaren vad utskottet hemställt.

§ 10.

*Ang.
förbättring av
vissa änke-
pensioner.*

Härpå upptogs till behandling bankoutskottets utlåtande, nr 27, i anledning av väckt motion angående förbättring av pensioner av äldre typ till änkor efter befattningshavare i statens tjänst.

I en till bankoutskottets förberedande behandling hänvisad, inom andra kammaren väckt motion, nr 276, hade herrar *Petersson* i Lerbäcksbyn, och *Fjellman* föreslagit, att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t måtte låta verkställa utredning, huruvida och i vad mån en förbättring av pensioner av äldre typ skulle kunna beredas änkor efter befattningshavare i statens tjänst, samt därefter för riksdagen framlägga det förslag, vartill en dylik utredning kunde föranleda.

Utskottet hemställde, att förevarande motion icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Sedan utskottets hemställan föredragits, anförde:

Herr **Petersson** i Lerbäcksbyn: Herr talman! I det föreliggande utlåtandet har bankoutskottet avstyrkt en av herr *Fjellman* och mig väckt motion, vari vi hava förordat utredning om möjligheten att förbättra pensioner av äldre typ åt änkor efter befattningshavare i statens tjänst. Utlåtandet är mycket snävt och avvisande hållet. Utskottet nöjer sig med att hänvisa till vad utskottet anförde föregående år i anledning av en liknande motion, och tillägger därefter allenast, att »några nya skäl icke blivit anförda av beskaffenhet att ändra den ståndpunkt, som utskottet förlidet år intagit». Därför hemställer utskottet, att motionen icke må till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Man får ett starkt intryck av att utskottet har velat betaga motionärerna lusten att komma tillbaka nästa år med denna angelägenhet. Frågan ligger ju även såtillvida sämre till i år än i fjol, som det i fjol fanns åtminstone en ledamot av utskottet, som reserverat sig till förmån för motionen, under det att i år utskottet är enhälligt. Vid detta förhållande kan det synas skäligen meningslöst av oss motionärer att taga upp debatt i frågan, och jag skulle inte heller göra det, om det icke vore så, att den angelägenhet, vi här fört fram, synes oss vara av den behjärtansvärda beskaffenhet, att vi ej vilja låta den offras utan vidare på formalismens altare.

Vad är det då det här gäller? Vad är det för orimliga krav — enligt utskottets mening orimliga — som vi framställt? Jo, det gäller pensionsvillkoren för änkor efter befattningshavare i statens tjänst, änkor, som sitta med de gamla oreglerade pensionerna, änkor efter män, som ha nedlagt ett troget och träget arbete i statens tjänst. När man känner, vilka blygsamma löner staten förr i tiden i allmänhet bestod sina befattningshavare, så förstår man, att det endast mera sällan har varit möjligt för dessa att göra några nämnvärda besparingar till förmån för de efterlevande. Dessa ha därför blivit för sin försörjning på gamla dagar väsentligen hänvisade till och beroende av de pensioner, som de få uppbära från under statens medverkan upprättade pensionskassor, i vilka deras män varit delägare. Pensionsbeloppens storlek grun-

dar sig på de verkställda inbetalningarna. Dessa i sin ordning ha stått i förhållande till vederbörandes lönevillkor och torde väl i allmänhet ha utgjort vad respektive befattningshavare ansetts kunna komma ut med för detta ändamål. Pensionsbeloppens storlek måste givetvis också ses i samband med den tidens ekonomiska förhållanden. Och jag vill ingalunda bestrida, att pensionerna med dåvarande penningvärde kunde bereda vederbörande en någorlunda anständig bärning eller i varje fall en väsentlig hjälp.

Men i det avseendet har, såsom vi alla veta, under de senare åren inträtt en fullständig omvälvning. Att de gamla pensionerna allmänt ha erkänts otillräckliga, framgår också vid en jämförelse med motsvarande pensionsförmåner enligt nu gällande stater. Jag ber att här få anföra ett par exempel på dels pensioner enligt dessa gamla grunder och dels motsvarande pensioner enligt nu gällande stater. Här är exempelvis en änka efter en landskanslist. Pensionen utgår sedan år 1894. Hon har tillsammans i pension, pensionstillägg och dyrtidstillägg 426 kronor. Motsvarande förmåner enligt nu gällande stat utgöra 1,024 kronor. Vi ha vidare en änka efter en kronolänsman. Hon har pension sedan år 1884. Summan av till henne utgående pensionsförmåner utgör 330 kronor medan motsvarande förmåner för en landsfiskalsänka enligt nu gällande stat belöpa sig till 1,084 kronor. Och ännu ett exempel, det kanske mest talande: änkan efter en kronojägare, som uppbär pension sedan år 1883. Hon har i pension, pensionstillägg och dyrtidstillägg summa 244 kronor, medan motsvarande pensionsförmåner nu utgöra 702 kronor.

Jag ber, att kammarens ärade ledamöter ville ett ögonblick dröja inför denna slutsumma på 244 kronor. Vad är det, mina herrar? Det är icke mer än hälften av vad vi här uppbära i riksdagsarvode för fjorton dagar. Jag spørjer: vem av oss vill göra det konststycket efter att dra sig fram på 244 kronor om året?

Nu ha vi begärt, att det skulle undersökas, märk väl, tills vidare endast *undersökas*, huruvida man utan allt för stora uppoffringar för staten skulle kunna bereda dessa gamla pensionärer någon förbättring i deras ställning. Det är denna begäran, som bankoutskottet nu för andra gången har avvisat. Och varför, på vilka skäl? Jo, därför, säger utskottet, att man måste upprätthålla den principiella skillnaden mellan befattningshavares pensionering och familjepensioneringen. Med den senare har staten icke något att göra. Vi ha tillåtit oss att härtill anmärka i vår motion, och jag upprepar det nu, att staten ju dock har vidgått en viss moralisk förpliktelse i detta fall, därigenom att staten medgivit dessa gamla pensionärer dels pensionstillägg och dels dyrtidstillägg. Vad är skillnaden mellan att staten på detta sätt gått in för pensionstillägg och dyrtidstillägg och att staten skulle gå in för en förbättring av dessa pensioner i form av en pensionsreglering, i varje fall undersöka, om det är möjligt genomföra en sådan utan allt för dryga kostnader för staten? Och vad är det för skillnad mellan vad som här ifrågasättes och vad som skedde åren 1919 och 1920 i samband med förändringen av folkskollärarnas pensionskassa? Staten medverkade då till en förbättring av redan utgående pensioner åt efterlevande till delägare i denna pensionskassa.

Det andra skälet är, att det skulle föra med sig en hel del konsekvenser. Vilka konsekvenser? Vi ha begärt en undersökning med uttryckligt betonde av den statsfinansiella sidan av saken. Om en sådan undersökning kommer till stånd, kunna, så vitt jag förstår, två fall inträffa: antingen finner man, att en sådan pensionsförbättring, som här ifrågasätts, skulle draga orimliga kostnader, och då måste vi med svidande hjärta finna oss i förhållandet, om det befinnes, att det överstiger statens förmåga att här komma dessa gamla pensionärer till hjälp; eller också kommer undersökningen att visa, att det är möjligt för staten att i större eller mindre utsträckning gå till mötes det framställda önskemålet, och då hoppas jag, att så sker. Och om så sker, är det en sak beträffande dessa

*Anf.
förbättring av
vissa änke-
pensioner.
(Forts.)*

Ang.
förbättring av
vissa änke-
pensioner.
(Forts.)

konsekvenser, som vi kunna från första stund fastslå, nämligen att dessa konsekvenser bli mindre för varje år, som går. Det finnes bland dessa gamla pensionärer de, som gå på 80-talet upp emot 90-talet. Enligt naturens egen ordning är det uppenbart, att de ekonomiska konsekvenserna för staten av ett tillmötesgående på denna punkt måste bli mindre för varje år, efter som pensionärerna sannolikt bli färre till antalet för varje år.

Då jag ser utskottets ärade ordförande vid talmansbordet och tänker mig, att han möjligen kommer att taga ordet efter mig, så vill jag, innan jag slutar, begagna tillfället att här ställa en vädjan till honom, en litet mera personligt betonad vädjan. Jag har i bankoutskottets ordförande lärt känna en man med varmt och gott hjärta. Jag fick ett särskilt starkt intryck därav under en debatt här i kammaren i fjol i en stor fråga, där herr Eriksson i Grängesberg talade om de små och betryckta i samhället och om de ökade möjligheter, som vi nu tack vare en ifrågasatt besparing på åtskilliga miljoner skulle få att bringa dessa betungade och små i samhället ett något större mått av livslycka och livsglädje. Jag undrar, om det inte i denna sociala medkänsla för de små och betryckta skulle kunna ges litet utrymme även för dessa gamla änkor efter män, som nedlagt ett troget och träget arbete i statens tjänst. Och skulle det ej, mina herrar, kunna tänkas, att det av de miljoner, som man har för avsikt att taga i anspråk för olika sociala ändamål, kunde bli en slant över även till dessa pensionärer, som nu äro hänvisade till att draga sig fram på pensioner på 2 à 3 hundra kronor om året?

Då jag är övertygad om, att det i kammaren finnes större förståelse för denna angelägenhet, än vad som kommit till uttryck i bankoutskottets hemställan, tillåter jag mig, herr talman, att yrka bifall till motionen.

Häruti instämde herrar *Hage*, *Grapenson* och *Holmström* i Gävle, fröken *Wellin*, fru *Nordgren* samt herr *Lilliecreutz*.

Herr Eriksson i Grängesberg: Herr talman! Jag är bedrövad, att jag icke kan visa det goda hjärta, som den föregående ärade talaren trodde att jag hade. Det är möjligt, att det goda hjärtat finnes, ehuru det icke nu kan göra sig gällande.

Denna fråga är icke så lätt och enkel, att man kan ordna den endast med en varmhjärtad vädjan till de varma känslorna. Det är ingen, som har bestritt behovet. Det finnes ingen inom bankoutskottet, som ej anser, att det i många fall föreligger verkligt behov av en förbättring av nu utgående änkepensioner. Men man måste fråga sig, vad konsekvensen skulle bli av den föreslagna förändringen. Vilka skulle verkningarna bli? För ordinarie statstjänare har staten upprättat pensionskassor, och till dessa statstjänares pensionering bidrager staten med en väsentlig del av pensioneringskostnaderna. Men när det gäller statstjänarnas efterlevande, deras änkor och minderåriga barn, har staten sagt, att för deras pensionering få statstjänarna sörja själva. Staten har endast medverkat till organiserande av änke- och pupillkassorna, till fastställande av grunder för dessa kassors verksamhet. Staten har i vissa fall också bidragit till förvaltningskostnaderna, men ej mera. Nu ha pensionerna från dessa kassor avmätts olika inom kassorna, i en kassa efter en grund och i en annan kassa efter en annan grund. Det är uppenbart, att om det i en kassa är ganska goda understöd, som utgå till änkor och barn, så ha befattningshavarna till denna kassa fått lämna större bidrag. När icke det allmänna bidragit i detta fall utan endast medlemmarna själva, stå de understöd, som de efterlevande få, i direkt förhållande till de bidrag, som medlemmarna lämnat d. v. s. ankornas män och pupillernas fäder.

Nu har icke staten hittills på något som helst sätt velat ge på hand, att staten skulle övertaga änke- och pupillpensioneringen. Jag medger villigt, att saken kan diskuteras, och att det kan tagas i övervägande, om staten skall gå in på en sådan omläggning av sin avlöningsverksamhet. Ty det är ingenting annat det gäller. Man kan tänka sig en sådan utveckling, att i statens pensionering skall ingå pensionering icke blott av befattningshavarna själva utan även av deras änkor och barn. Men om vi göra det, skola vi göra det med öppna ögon och klar uppfattning ifråga om konsekvenserna och vad det kommer att kosta men ej så, att statstjänarna få det som en present på den utgående lönen, utan då skall den minskas i motsvarande grad, annars blir det en ganska betydande löneförhöjning. Sådana äro de faktiska förhållandena.

Nu säger man: Ja, det är riktigt, men vi ha kassor, där en del av pensionärerna, äldre änkor, vars män kommit in i kassorna under en tid, då lönen var låg och avgiften ringa, och därför få de låg pension. Om vi skulle göra något liknande med avseende å dessa änkor, som beträffande de äldre pensionerade statstjänarna, så skulle det väl bli så, att det beviljades ett statsbidrag, som medgäve höjning av de gamla änkornas pensioner med ungefär hälften av skillnaden mellan den pension de nu ha och den, som änkor efter nuvarande befattningshavare i samma ställning skulle få. Därigenom skulle ju staten övertaga en viss del av pensioneringen. En sådan pensionsutjämning är ej detsamma, som då man ger ett dyrtidstillägg eller ett pensionstillägg. Och vidare hur ställer sig en sådan åtgärd för kassorna själva? Vi ha vissa kassor, som upptagit större avgifter av medlemmarna, än strängt taget varit nödvändigt, eller genom goda placeringar fått hög ränta så att de ha ett överskott. Därigenom och till följd att de nuvarande medlemmarna tagit på sig ökade utgifter, utöver vad som strängt taget varit nödvändigt för änkornas pensionering, ha de kunnat höja pensionerna för de gamla änkorna. Om man vidtar en statlig reglering som motionärerna önska, kommer den att verka så, att de kassor, som icke gjort någonting för att förbättra de äldres ställning, skulle premieras. Kanske därför att de haft låga avgifter, ha gjort dåliga placeringar, få de ett bidrag av staten.

Det är synpunkter, som vi ansett vara så starka, att vi ej kunnat gå in för en utredning som motionärerna önska. Kassorna få lov att se till, att de, så långt möjligt är, ordna saken själva. För penningvärdets fall har staten givit ersättning till kassorna. Det lämnas ett pensionstillägg och ett dyrtidstillägg, som utgår efter vissa grunder. Det är en väsentlig del av penningvärdets fall, som ersättes genom dyrtidstillägget. Jag vill fullt och helt erkänna, att många av dessa änkor ha en synnerligen bekymmersam ställning, det är ej fråga om den saken. Men frågan är, om staten på detta sätt, genom att direkt övertaga en del av deras pensionering, skall hjälpa dem. Det är det, som bankoutskottet ansett vara en med avseende på konsekvenserna i framtiden farlig väg.

Nu var den motionär, som här yttrat sig, något ledsen över, att bankoutskottet så där bryskt avvisat motionen. Jag vill ej medgiva detta. Då utskottet skrivit en motivering för avslag i fjol, som utskottet ansett hållbar även i år, så tyckte utskottet, att man ej borde kosta på sig mödan att säga samma sak i nya formuleringar och vändningar. Har man en motivering för avslag eller bifall för en viss sak, som man anser bärande, så är det ej att behandla en motion nonchalant, om man använder samma motivering ett följande år. Och när utskottet i år liksom i fjol på samma grunder ansett skäl ej föreligga för bifall till motionen, så har utskottet ansett sig böra säga ut det även i år.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

*Ang.
förbättring av
vissa änke-
pensioner.
(Forts.)*

Ang.
förbättring av
vissa änke-
pensioner.
(Forts.)

Herr Röing: Herr talman! Jag känner sedan mer än tjugu år tillbaka mycket väl den siste ärade talaren och vet, att ett varmt hjärta klappar inom hans bröst, och jag förstår, att han känner sig bedrövad att behöva yrka avslag å den föreliggande motionen, som framlämnats i denna kammare. Men han kan utan tvivel fjäderlätt bära den känslan i motsats till de tusentals fattiga änkor, som med verklig sorg ha erfarit, att bankoutskottet enhälligt avstyrkt motionen. Den hemställan, som de ärade motionärerna framställt i sin motion, är enligt min uppfattning så blygsam, att knappast någon borde tveka att ge sin röst till förmån för förslaget om en skrivelse till Kungl. Maj:t med anhållan om utredning, huruvida det är möjligt och lämpligt, att staten lämnar något bidrag till förbättrad pensionering av dessa fattiga änkor.

Jag själv är son till en befattningshavare i statens tjänst, och jag känner till många fall, när dessa befattningshavare icke skulle önskat högre än att kunna av sin lilla lön inbetala pensionsavgifter för att skydda sin hustru och sina oförsörjda barn mot nöd, när de själva en gång gått bort. Men lönen har varit alltför ringa för att dessa tjänstemän skulle kunnat göra dessa inbetalningar. Och när de sedan fallit bort, mängden gång i sina bästa år, ha deras hustrur och barn lämnats så gott som utblottade med en så liten pension, att det ej varit möjligt för dem att ens under de blygsammaste förhållanden existera på densamma.

Jag förstår ej, att bankoutskottets ärade ordförande så bestämt motsätter sig en skrivelse. Riksdagen binder sig ju icke därför att riksdagen beslutar en skrivelse i motionens syfte till Kungl. Maj:t. Först när utredningen är gjord, kan man bedöma konsekvenserna av ett bifall till ett visst förslag. Motionärerna föreslå ju icke, att staten skall övertaga skyldigheten att betala kostnaderna för en tillräckligt stor pension åt dessa fattiga änkor, utan motionen går som sagt endast ut på en skrivelse, med anhållan att Kungl. Maj:t måtte låta verkställa utredning, huruvida och i vad mån en förbättring av pensioner av äldre typ må kunna beredas dessa änkor.

Jag anser, mina damer och herrar, ett dylikt förslag så billigt och så överensstämmande med rättvisa, att jag icke tvekar att rösta för motionen, och tillåter jag mig, herr talman, att yrka bifall till densamma.

Herr Fjellman: Herr talman, mina damer och herrar! Den ärade ordföranden i bankoutskottet talade om den skillnad, som låg i det sätt, varpå pensionerna utgå till f. d. befattningshavare och till dessas änkor och barn. Jag vill villigt erkänna, att det finnes en stor skillnad därvidlag, och att statens förpliktelser till f. d. befattningshavarna kanske äro större än till deras änkor. Men staten har i alla fall moralisk skyldighet att taga hand om de senare. Detta har staten redan erkänt genom att bevilja pensionstillägg och dyrtidstillägg samt att lämna bidrag till förvaltningen av änke- och pupillkassorna. Man får väl betrakta dessa statens åtgärder som ett provisorium som endast är avsett att vara så länge, till dess det kan framläggas något förslag, som bringar ordning, reda och förbättring i ankornas pensionsförhållanden. Nu råder det en fullständig förbistring i det sätt, varpå pensionerna utgå. Utskottet säger härom, att det finner, att pensionerna äro »ojämna». Det skall alla veta, att så är förhållandet. Man kan ej kalla det annat än absurt, att några änkor få 200 kronor att leva av under det att andra få 3 gånger så mycket, i trots av att deras män i livstiden innehaft precis liknande tjänsteställning.

Vad är det för skäl, som utskottet anför för att icke tillstyrka motionen? Jo, utskottet säger, att det finnes svårigheter, tekniska svårigheter och det antydde också utskottets ordförande i sitt anförande. Vidare säger utskottet, att det skulle kosta staten mycket penningar. Det är precis samma skäl, som den ära-

de ordföranden i bankoutskottet för flera år sedan anförde, när jag tog upp frågan om förbättring av de gamla pensionärernas ställning. Men dessa tekniska svårigheter visade det sig, den gången, att man kunde övervinna. Jag förstår icke, varför man icke skulle kunna övervinna dem också nu; svårigheter äro ju till för att övervinnas. Man bör icke skjuta upp en sådan fråga som denna, när svårigheter yppa sig; man bör i stället taga itu med saken med det samma.

Så talades det om de kostnader, som detta skulle ådraga staten. Vi veta ju ännu icke, hur stora dessa bliva. Staten kan till att börja med taga hand om de stackare, som komma inom 200-kronorsgränsen, och sedan se till, hur långt man kan komma vidare. Det är nog bra, att utskottet vill hålla hårt om statens pung, men det finnes dock frågor av den natur, att man icke bara bör se på dem från affärssynpunkt. Det finnes frågor, där staten *måste* påtaga sig offer, även om detta blir betungande. Här är en sådan fråga.

Man säger också, att intet inträffat som gör, att utskottet bör ändra åsikt. Jo, det har inträffat en hel del, bland annat, att en massa av dessa änkor ha dött, icke bara på grund av ålder, utan kanske även på grund av umbäranden. Om man väntar ytterligare ett år, har det dött ännu flera. Och väntar man i 8—10 år till, så finnas nog ingen av dem kvar, som man önskade hjälpa.

År 1924 på hösten råkade jag dåvarande finansministern Thorsson, som talade om att en deputation gamla järnvägsmän uppvaktat honom och framlagt sina bekymmer. Han hade svarat, att det skulle komma en kungl. proposition till 1925 års riksdag, som skulle bringa dem hjälp, något som också skedde. Jag frågade då statsrådet Thorsson, om det icke vore lämpligt att taga änkorna med i denna proposition. Men han svarade då: »nej, låt oss klara denna saken först, änkorna få komma sedan». Jag är övertygad, att om han levat, hade han tänkt på den saken nu.

Så talade herr ordföranden i bankoutskottet om konsekvenserna. Låt oss först utreda frågan, så får man sedan söka bedöma, vad det kan bliva för konsekvenser. Staten står ej blott i skuld till att hjälpa sina gamla tjänare utan även deras änkor.

Herr talman! Jag yrkar bifall till motionen.

Med herr Fjellman förenade sig herrar *Björkman*, *Wallerius*, *Gustafson* i *Kasenberg* och *Uddenberg* i *Varberg*.

Herr **Anderson** i Råstock: Herr talman! Det är icke roligt att stå upp och i någon ringa mån bidra till att bankoutskottet får sin vilja fram, då det gäller ett så behjärtansvärt önskemål i och för sig, som detta är. Men jag begärde ordet, därför att jag haft och har äran tillhöra 1921 års pensionskommitté, och där hava vi icke någon gång kunnat komma på en ur statens synpunkt så oförnuftig tanke som att i ett slag gå in för att försöka ålägga staten större kostnader på denna punkt än som nu finnas.

Då herr Fjellman återopade statsrådet Thorsson, så skall jag be att få säga, att det är just kanske tack vare statsrådet Thorssons ömmande hjärta för dylika ting, som vi för närvarande ha det så ställt som vi ha med utgifter för det ändamål, varom här är fråga. Det vare långt ifrån mig att icke medge, att icke ifrågavarande änkor kunna behöva någon liten förbättring i sina pensioner, men jag måste starkt stryka under vad ordföranden i bankoutskottet sagt, eller att det bör vara befattningshavarnas egen angelägenhet att sörja för de efterlevandes pensionering. För att i någon mån belysa, att staten det oaktat ge ut vackra slantar för detta ändamål, skall jag be att få uppläsa några siffror ur statsliggaren för budgetåret 1925—1926, som jag tror äro av den beskaffenhet, att vi böra tänka oss för mer än en gång, innan vi gå in för att ändra de

Ang.
förbättring av
vissa änke-
pensioner.
(Forts.)

Ang.
förbättring av
vissa änke-
pensioner.
(Forts.)

gamla principer, som ligga till grund för pensionering av änkor och barn efter befattningshavare i statens tjänst.

På sid. 529 i liggaren finna vi ett anslag till dyrtidstillägg åt pensionsberättigade änkor och barn efter civila befattningshavare i statens tjänst m. fl. på 2,100,000 kronor. Sedan står det i en not, att kostnaderna för dyrtidstillägg, som utgå för samma ändamål vid affärsverken, skola bestridas av affärsverkens egna medel, vilket betyder, att summan 2,100,000 kronor är mycket för liten, om man vill exakt ange det belopp, som staten för detta ändamål utger. På sid. 535 i samma liggare finna vi, att det under rubrik: »bidrag till pensionering av änkor och barn efter befäl och underbefäl med vederlikar vid armén» utgår ett anslag av 136,617 kronor och under nästa rubrik: »Ytterligare bidrag för tiden $\frac{1}{7}$ 1923— $\frac{30}{6}$ 1924 till pensionering av änkor och barn efter befäl och underbefäl med vederlikar vid armén» ett anslag av 6,959 kronor. Summan blir alltså över 143,500 kronor, som utgå i bidrag för detta ändamål från statens sida.

Jag kan icke beskyllas för att vara fiende till tjänstemännen, men rätt skall vara rätt, och jag måste erkänna, att staten här har tagit ett ganska kraftigt tag för att ge ett handtag.

Jag skall endast taga ett ytterligare exempel för att visa, att staten icke bara hjälper änkor efter civila befattningshavare utan även änkor efter befattningshavare vid armén och marinen. På sid. 538 i liggaren finna vi ett extra förlagsanslag på 600,000 kronor, som avser »dyrtidstillägg åt pensionsberättigade änkor och barn efter militära befattningshavare». Om vi räkna ihop vad allt detta blir, skall det befinnas, att redan den hjälp staten här ger belöper sig till miljoner kronor för varje år, och då är det icke rätt, menar jag, av motionärerna att anlägga för stort känslöbetonad syn på saken. Vi måste se till att skynda långsamt, ty det är icke alla änkor och barn, som ha fått någon hjälp. Många ha fått långt mindre än den, som vi kunna i detta fall räkna i miljoner. Principen skall vara den, att befattningshavarna skola sörja för denna del av pensioneringen själva.

Då pensionsbidragen nu nå upp till sådan höjd och vi icke kunna säga, att staten varit hårdhärtad, kan jag — även om jag ömmar för dessa änkor och barn — icke annat än yrka bifall till bankoutskottets hemställan.

Herr Winkler: Herr talman! Efter de anföranden, som hållits av bankoutskottets ordförande och herr Anderson i Råstock, kunde jag inskränka mig till att instämma med dem, men jag ber dock att få säga ett par ord.

Det är märkvärdigt, att så snart det gäller utgifter för mindre bemedlade, finnes det en tendens att dela upp kammaren i god- och hårdhärtade medlemmar. Jag tycker, att den synpunkten är för enkel att anlägga på ett sådant spörsmål som detta. Det förhåller sig så som bankoutskottets ordförande sagt, att staten icke gått in för pensionering av befattningshavares änkor och barn, utan det ha vi ansett här i riksdagen, att tjänsteinnehavarna själva skola göra. Men staten har på grund av dyrtiden i vissa fall hjälpt dessas pensionskassor att öka understöden till änkor och barn. Saken är visserligen icke heller så enkel, som det säges, därför att det endast är fråga om en skrivelse. Ty det ligger väl ändå något i det, om riksdagen beslutar en skrivelse till Kungl. Maj:t. Det synes mig sannolikt, att om riksdagen i en skrivelse till Kungl. Maj:t ger uttryck åt sin önskan om en utredning, så kommer Kungl. Maj:t sedan in till riksdagen med förslag till ordnande av saken.

Goda hjärtan äro bra att ha, och därtill är det en lätt sak, när det gäller statens pengar. Men det är icke klokt, att staten för närvarande ger sig in på nya och stora utgifter under de ekonomiska förhållanden som råda, utan jag

anser, att denna fråga fortfarande bör ordnas som hittills genom tjänstemännens egna pensionskassor och med statsbidrag.

Jag kan icke underlåta påpeka, att det ligger något i motionärernas uttalande, att det är för stor skillnad i pensionshänseende mellan änkor efter de äldre befattningshavarna och änkor efter de yngre; och jag tycker därför, att kassorna borde taga i övervägande, om det icke är något att göra åt den saken. Men jag förmodar, att det ligger så till, att de yngre och medelgamla tjänstemännen anse, att de icke behöva taga samma hänsyn till redan avlidna kamraters efterlevande som till sina egna, ty om de gjorde det, är det uppenbart, att staten komme att i samma proportion bidraga även till dessa änkors ökade understöd.

Nu sade herr Röing, att detta är en blygsam begäran. Visserligen är det blygsamt att begära en skrivelse till Kungl. Maj:t, men de flesta på enskilda motionärers förslag beslutade utgifter ha börjat på det sättet, att man begärt en skrivelse till Kungl. Maj:t med hemställan om utredning huru mycket det skulle kosta. Alldeles säkert är, att det i detta fall skulle kosta mycket pengar, det rör sig om miljoner kronor; och härtill kommer att om staten skulle gå in för ett sådant system, bleve det icke att påräkna samma intresse från tjänstemännens sida för inbetalning till kassorna för framtiden. De kunde då börja att resonera som så: det bryr vi oss icke om; ty förr eller senare tar staten hand om pensioneringen av änkorna och understöd åt barnen, om vi låta bli att betala in till kassorna. Jag kan icke neka till att det ligger något i vad herr Eriksson i Grängesberg sade, att detta bör kopplas samman med löneförhållandena till statens tjänstemän. Skall det åligga staten att betala pensioner och understöd åt befattningshavares änkor och efterlevande, så måste det inverka även på bestämmandet av lönerna åt tjänstemännen.

Herr Fjellman sade, att det är en moralisk skyldighet för staten att här ingripa och hjälpa. Jag kan icke finna, att staten har någon sådan skyldighet annat än om den åtagit sig det, såvida vi icke skola giva oss in på en ny princip eller att staten skall ensam eller till största delen betala pensioner till änkor efter statens befattningshavare.

Med avseende å de tekniska svårigheterna är jag av den åsikten, att de mycket lätt skulle kunna övervinnas, om vi blott hade pengar, men det ha vi icke enligt min mening, när det gäller nya ändamål, utan staten har tillräckligt med utgifter, om den skall fortsätta med den understödsverksamhet och den hjälpeverksamhet, som för närvarande utövas på både det ena och andra hållet.

Det är i varje fall riktigt, att vi inom utskottet noga provat saken både i fjol och i år, och vi ha därvid funnit, att vi icke ens böra giva något på hand genom att besluta en skrivelse till Kungl. Maj:t. Vi ha ansett oss icke böra göra så mycket ens, då vi icke vilja genom en sådan skrivelse uttala oss för en utvidgning av statens bidrag till pensionering av äldre befattningshavares änkor och barn.

Jag anser, att bankoutskottet både i år och i fjol har givit goda skäl för sin ståndpunkt, och jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Olsson i Berg: Herr talman! Jag vill bara tillkännagiva, att jag har icke deltagit i utskottets behandling av detta ärende, men om jag hade gjort det så hade jag stått på motionärernas sida. Nu säga motionärerna, att dessa änkepensioner äro mycket ojämma, ty i många fall äro de ytterst otillräckliga. Ja, mina herrar och damer, det kan väl knappast någon i denna kammare förneka, att så är förhållandet. Nu säger man mången gång här, att man icke i onödan skall skriva till Kungl. Maj:t och begära utredning. Jag finner icke, att det vore i onödan, om vi nu skulle skriva till Kungl. Maj:t, utan jag finner

*Ang.
förbättring av
vissa änke-
pensioner.
(Forts.)*

Ang.
förbättring av
vissa änke-
pensioner.
(Forts.)

i stället, att det är ett rättfärdighetskrav, som motionärerna framställt, och jag anser, att det är en rättfärdighetsgärning, om andra kammaren går med motionärerna i detta fall.

Jag skall icke försöka framdraga några nya skäl till vad motionärerna sagt, ty de ha dragit fram rätt så klarläggande skäl för sin motion, och jag skall därför sluta med att yrka bifall till motionen.

Herr **Eriksson** i Grängesberg: Herr talman! Jag skall icke orda mycket mer i denna sak, men jag har ansett, att jag måste lämna några siffror för att visa, vad staten gjort för att förbättra förhållandena för dessa änkor, varom fråga är.

Motionärerna upptaga i sin motion vissa exempel. En kustvaktänka, som pensionskassan ger 100 kronor i pension, får 90 kronor i pensionstillägg eller summa 190 kronor, men motionärerna tala icke om det dyrtidstillägg, som änkan får. Den änkan får 111 kronor i dyrtidstillägg, så att vad hon uppbär är 100 kronor från pensionskassan men 201 kronor från staten. Staten har således lämnat ett tillskott, som är dubbelt högre än den pension hon får.

En kammarskrivareänka, som har en pension på 200 kronor, får ett pensions- tillägg på 90 kronor eller således summa 290 kronor enligt motionen, men denna änka får dessutom dyrtidstillägg med 168 kronor eller sammanlagt uppbär 458 kronor. Hon får alltså 200 kronor från kassan men 258 kronor från staten.

Om vi taga en änka, som har 600 kronor från kassan, så har hon icke något pensionstillägg, det ha motionärerna rätt i, men hon har 353 kronor i dyrtids- tillägg. Hon får således 953 kronor eller 600 kronor från kassan och 353 kro- nor från staten, vilket är mer än 50 % av pensionen.

Jag kan icke förstå annat, än att staten ger ett gott handtag för att hjälpa dessa änkor. Jag vill icke säga annat, än att dessa änkor behöva mera. Det är riktigt att de leva i små villkor. Jag har endast velat erinra om att dessa dyrtidstillägg har man icke tänkt på utan blott på den lilla pensionen och pen- sionstillägget.

Hur var det 1921? Jo, 1921 föreslog regeringen, att det understöd, som vid allmänna folkpensioneringen skulle lämnas av allmänna medel, vilket under- stöd enligt 1913 års förordning skulle uppgå till 140 kronor för kvinna och 150 kronor för man, som icke hade mer än 50 kronor i årlig inkomst, skulle uppgå till det dubbla eller 300 kronor för man och 280 kronor för kvinna. Det gick icke riksdagen med på utan förhöjde understödet endast med 50 % eller från 140 respektive 150 kronor till 210 och 225 kronor. Beträffande nu om- förmälda änkor har staten, när det gäller 100 kronor, gått med på icke bara att fördubbla utan att tredubbla. Jag kan icke se annat, än att staten gjort mera för dessa änkor än man i allmänhet tror. Staten har gripit in på ett rätt så avsevärt sätt för att förbättra deras ställning.

Herr **Petersson** i Lerbäcksbyn: Herr talman! Jag ber att få säga några få få ord med anledning av de anföranden, som hållits av herrar Anderson i Rå- stock, Winkler och Eriksson i Grängesberg.

Det förhåller sig icke så, som herr Eriksson i Grängesberg tycktes vilja göra troligt, att vi vid upprättandet av den åberopade tabellen i motionen förbisett, att det förekommer dyrtidstillägg på pensionerna. Det är tydligt anmärkt under tabellen, att »här ovan är *icke* dyrtidstillägg medräknat». Tabellen av- ser att åskådliggöra ojämnheten mellan vissa pensioner på gammal stat och motsvarande pensioner på ny stat, och för det ändamålet ha vi hållit oss till pensionen plus pensionstillägget.

Jag vill för det andra säga beträffande de väldiga belopp, som herr Ander- son i Råstock summerade samman och som man kunde förstå måste göra in-

tryck på kammarens ledamöter, att de förmå dock icke ändra det förhållande, som jag påvisat, att det finnes pensionärer som ha 244 kronor att leva på i pension, pensionstillägg och dyrtidstillägg. Och jag vidhåller, att en så beskaffad pension är, som vi sagt i motionen, uppenbart otillräcklig.

Till sist vill jag säga, med anledning av herrar Andersons i Råstock och Winklers uttalanden, att det bör vara befattningshavarnas ensak att sörja för de efterlevande, att detta väl må vara riktigt i allmänhet och som princip, men att det har bra liten praktisk betydelse för den sak vi nu diskutera, därför att de befattningshavare det här gäller allesammans äro döda, somliga av dem för 20—30 år sedan eller mera.

Herr Bäcklund: Herr talman! Om det varit någon möjlighet att komma fram på någon väg för att få det önskemål, som motionärerna här framställt i sin motion, realiserat, skulle jag för min del ha varit glad däråt, men jag har icke sett någon framkomlig väg även om jag hade hjärta därtill. Jag har inte precis i denna kammare namn om mig att vara bland de snålaste när det gäller pensioner, utan jag har i många fall sträckt mig ganska långt. När det emellertid gäller denna sak, har jag icke ansett det vara möjligt.

Det har påpekats förut både av utskottets ordförande och herr Anderson i Råstock, vilka konsekvenser man kan komma till, om man går in för om och blott en skrivelse för tillfället. Och jag tror således, att det är riktigt, att kammaren noga överväger, huru den skall ställa sig, innan den går att avge sitt votum. Det är ändå på det sättet, att befattningshavarna hittills i dessa tjänsteställningar skött sina efterlevandes pensionering så gott som själva, medan staten kompenserat penningvärdets fall, såsom t. ex. i det fallet, som herr Petersson i Lerbäcksbyn omnämnde, med 90 kronor i pensionstillägg och dyrtidstillägg efter gynnsammare grunder. Det är full kompensation och något utöver penningvärdets fall. Jag har en viss tanke — och den har jag fått med anledning därav, att kammarens ledamöter förra året icke gingo in för motionen, som då väcktes; motionen var likadan, och då höjdes icke så många röster för att behjarta den som nu. Att motionärerna vilja ha sin motion igenom och få en skrivelse till Kungl. Maj:t, det förstår jag, men att en del av de övriga ledamöterna gått in för samma linje och att godhjärtenheten nu vaknat, det kan möjligtvis bero på att första kammaren redan fattat sitt beslut om avslag på motionen, så att det icke kan bli någon skrivelse från riksdagen, även om andra kammaren skulle bifalla motionen; och därför äro tydligen några av ledamöterna väldigt generösa vid detta tillfälle.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Hage: Herr talman! En sak, som bör beaktas i detta sammanhang, när det talas om de kostnader, som eventuellt skulle följa med ett bifall till motionen, är att det här gäller endast tämligen ålderstigna änkor, som i de flesta fall torde — mänskligt att döma — ej ha så lång tid kvar att leva. Detta bör beaktas därför att man härigenom får klart för sig, att det icke kan bli så synnerligen stora kostnader under så många år framåt. Det har nämligen aldrig varit fråga om att här lägga om pensionerna med hänsyn till de befattningshavare, som *nu* finnas. Beträffande dessa är det ju meningen, att de samtliga i fortsättningen skola betala in genom statsmakterna fastställda avgifter till de änke- och pupillkassor, som nu existera. Men för de befattningshavare, som efterlämnat de änkor, som behandlas i motionen, har den möjligheten ju icke funnits. Det har icke varit möjligt för dessa, som nu äro döda och efterlämnat dessa änkor, att betala så höga avgifter, att de kunnat bereda ankorna en tillräcklig pension.

*Ang.
förbättring af
vissa änke-
pensioner.
(Forts.)*

Ang.
förbättring av
vissa änke-
pensioner.
(Forts.)

Från denna utgångspunkt vill jag för min del yrka bifall till motionen, men jag skulle i detta sammanhang för övrigt vilja påpeka, att denna fråga har också en viss betydelse för huru det kommer att ställa sig för en del kommuner ute i landet. I många fall blir förhållandet nämligen det, att kommunerna, när det gäller dessa efterlevande, få taga på sig tunga bördor, trots att man kan ha anledning säga, att staten i detta fall borde taga på sig dessa bördor. Detta är också en synpunkt, som är ganska väsentlig vid bedömandet av denna fråga.

Jag vill dessutom säga, att om det åstadkommes en utredning i detta spörsmål, så kan denna utredning även taga upp frågan om vissa av dessa änke- och pupillkassor, som finnas, själva kunna taga på sig de ekonomiska förpliktelser, som följa med hänsyn till de ökade pensionerna. Jag är emellertid övertygad därvidlag om, att somliga av dessa kassor icke skäligen kunna förpliktigas ta på sig dessa ekonomiska bördor, och då menar jag, att vid sådana fall bör staten inskrida. Det bör alltså ske en utredning härom ävensom rörande vad en skäligen höjning av de i motionen omnämnda pensionerna kan komma att kosta för det allmänna.

På dessa skäl ber jag, herr talman, att få yrka bifall till motionen.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen framställde propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på avslag därå samt bifall i stället till den i ämnet väckta motionen; och förklarade herr talmannen sig anse svaren hava utfallit med övertvägande ja för den förra propositionen. Votering begärdes emellertid av herr Petersson i Lerbäcksbym, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes samt anslogs:

Den, som vill, att kammaren bifaller bankoutskottets hemställan i utskottets förevarande utlåtande nr 27, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren, med avslag å utskottets berörda hemställan, bifallit den i ämnet väckta motionen.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser samt voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, företogs omröstning med tillämpning av upprensingsförfarandet; och befanns därvid flertalet hava röstat för ja-propositionen, vadan kammaren bifallit utskottets hemställan.

§ 11.

Herr statsrådet Olsson avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 215, angående försäljning av Södermanlands regementes förutvarande mötesplats Malma hed m. m.;

nr 217, med förslag till förordning angående tillverkning och beskattning av brännvin m. m.;

nr 218, med förslag till bestämmelser angående arvode och ersättning åt viss kontrollpersonal m. m.; och

nr 220, angående ändrad lydelse av § 7 mom. 2 och § 8 i förordningen den 18 juni 1864 (nr 41 sid. 1) angående utvidgad näringsfrihet.

Nämnda propositioner bordlades.

§ 12.

Bankoutskottets utlåtande, nr 28, i anledning av väckt motion om årligt understöd åt eldaren vid riksbankens avdelningskontor i Umeå E. A. Bäckström föredrogs; och biföll kammaren utskottets däri gjorda hemställan.

§ 13.

Föredrogs första lagutskottets utlåtande, nr 21, i anledning av väckt motion om viss ändring i utskökningslagen. *Ang. viss ändring i utskökningslagen.*

Därvid yttrade:

Herr **Andersson** i Katrineholm: Herr talman! I den motion, som här avstyrkts av utskottet, har motionären hemställt om sådana ändringar i utskökningslagen, som finnas vara behöfliga för att förhindra att utmätning verkställes på sådant sätt, att gäldenären åsamkas onödiga utgifter. Jag vill i detta sammanhang, herr talman, blott säga, att om gällande lag på hithörande område kan leda till sådana förhållanden, som varit fallet vid en utmätning i en socken här i landet, en utmätning, vars konsekvenser för närvarande upprör allas rättsmedvetande, synes det mig, som om en lagändring på hithörande område är starkt av nöden. Då jag har mig bekant, att just det av mig åsyftade fallet givit anledning till en undersökning, har jag, herr talman, icke annat att tillägga, än att jag uttalar den förhoppningen, att full klarhet måtte vara möjlig att ernå, huruvida lagen kan leda dithän, som fallet varit i den av mig nyss nämnda händelsen, och att, om lagen skulle i sin tillämpning vara så orimlig, att det nyss nämnda förfarandet kan försiggå, vi då så fort som möjligt få motse en lagändring på denna punkt.

Jag har, herr talman, icke något yrkande att framställa.

Herr **Lindqvist** i Halmstad: Herr talman! Då jag känner till den händelse, som den föregående talaren åsyftar, förstår jag så väl, att han vill använda detta tillfälle till att här i kammaren något erinra därom.

När emellertid första lagutskottet har haft att behandla den här frågan, har det icke haft att behandla detta fall, utan vi ha haft att granska den av herr Olsson i Golvasta väckta motionen, och denna motion ha vi funnit sådan, att vi kommit till det slut, som vi gjort, och yrkat avslag på densamma. Skulle emellertid, såsom herr Andersson nu erinrade om, det visa sig, att en lagändring här är behöflig, måste ju frågan på nytt bringas under riksdagens prövning. Bäst vore det naturligtvis då, om det kunde bli i form av en proposition, men skulle icke så bli fallet och någon av riksdagens ledamöter skulle finna, att frågan icke i dag är avgjord, vill jag blott uttala önskvärdheten av att, om en ny motion väckes, densamma måtte skrivas något fylligare och på något annat sätt än varpå den motion är skriven, som vi nu haft att behandla.

Ja, herr talman, jag har icke något annat yrkande än om bifall till utskottets hemställan.

Vidare anfördes ej. Kammaren biföll utskottets hemställan.

§ 14.

Härpå föredrogs andra lagutskottets utlåtande, nr 14, i anledning av väckta motioner angående expropriationslagstiftning för främjande av kolonisationen dels i Norrland och Dalarna dels ock i södra och mellersta delarna av riket; och yttrade därvid:

Ang. expropriationslagstiftning för främjande av kolonisationen.

Ang. expropriationslagstiftning för främjande av kolonisationen.
(Forts.)

Herr **Herou**: Herr talman, mina herrar! Med hänsyn därtill att den fråga, som här förts på tal, är en av de allra viktigaste av de jordproblem, som vi ha, vill jag säga några ord, ehuru jag icke skall framställa något yrkande eller göra några erinringar, som skulle kunna förlänga i onödan behandlingen av detta ärende.

På grund av erfarenheterna från vårt motionerande år 1923, då vi väckte en motion om en skrivelse angående jordfrågans lösning, därvid sakkunskapen i det tillfälliga utskottet hänvisade oss till att jordkommissionens förslag ännu icke vore föremål för riksdagens prövning, och att det under sådana förhållanden vore omotiverat att komma med ett förslag om en ny utredning, förstodo vi motionärer, att det skulle vara en alldeles oframkomlig väg att begära något annat, än vad vi nu gjort, nämligen ett framläggande äntligen av jordkommissionens förslag angående expropriationslagstiftningen. När vi så tagit klämmarna i de motioner, som tidigare framställts, ehuru givetvis med en kommunistisk motivering, är det alldeles uppenbart, att vi gjort detta under den illistiga förevändningen, att vi därmed skulle kunna få med oss de gamla jordmotionärerna.

Nu bör det ännu en gång påminnas om att i en del andra länder är denna fråga löst av de borgerliga partierna. Den har lösts i en rad europeiska länder och i en hel del länder utan någon som helst ersättning. Jag anser, som sagt, att expropriationskravet, kravet på en lagstiftning på detta område, är det allra viktigaste och är av sådan art, att ej heller våra jordreformer utan denna lagstiftning skulle ha så synnerligen stort värde och innehåll. Ty det är i alla fall så, att den nuvarande egnahemsrörelsen, som uppmuntras med statsunderstöd, nedför den tendensen vid de frivilliga jordupplåtelse, som därvid med statsmakternas understöd komma till stånd, att en jordägare, som på grund av vissa omständigheter önskar sälja jord, men icke kan erhålla köpare eller kanske icke kan få så synnerligen stor ersättning för en jord, som är värdelös, nu erhåller möjlighet att få ett pris för denna värdelösa jord, som icke alls motiveras med hänsyn till jordbrukets avkastningsmöjligheter för närvarande.

Vi ha i motiveringen till våra motioner sagt ifrån, att vi icke nöja oss med ett så blygsamt förslag som jordkommissionens. Vi ha emellertid begränsat oss till det kravet, därför att det skulle kunna bli en allmän uppslutning från alla dem, som åtminstone ville att man skulle lösas så långt, som i tidigare jordmotioner krävts, men vi ha tydligt och klart sagt ifrån, att vi vid avlämnandet av Kungl. Maj:ts proposition anse oss oförhindrade att väcka de ändringsförslag, som skulle kunna motiveras av våra speciella synpunkter på jordfrågan. Jag har berört faran av att en expropriationslagstiftning utelämnas, och det ligger en viss fara i att man nu på annat sätt söker göra gällande, att det finns möjligheter till frivillig jordupplåtelse. Det kan i alla fall icke bli en lösning av jordfrågan, såsom den är betingad med hänsyn till jordfolket önsknings och intressen.

I det läge, som frågan emellertid genom dessa särskilda utredningar nu kommit, vill jag icke, när det icke finnes någon allmän uppslutning kring det gamla kravet, framställa något yrkande. Det har ingen praktisk betydelse att göra det, utan jag nöjer mig med dessa allmänna erinringar. Jag vill dessutom säga till dem, som nu önska en allvarlig framryckning i denna för vårt folk viktiga livsfråga, att det torde vara så, att arbetet för denna frågas lösning nu måste bedrivas utanför riksdagen, bland jordfolket och kanske mindre inom riksdagen med den sammansättning den nu har.

Herr **Magnusson** i Skövde: Herr talman! Jag skall också fatta mig kort i denna fråga.

Motionärer har själv erinrat om att man från det hållet med en viss illistig beräkning, som hans ord föll, hade gjort ett patentintrång i så måtto, att man exproprierat herr Lindhagens föregående yrkanden i motioner, som han haft i kamrarna, i den tanke, som herr Herou sade, att man skulle få en allmän upplutning kring kommunisternas motion. Han erkände själv, att han därutinnan hade misslyckats.

Ang. exproprieringslagstiftning för främjande av kolonisationen.

(Forts.)

Han sade också, att man försett dessa klämmor med en kommunistisk motivering. Jag skall icke närmare ingå på den motivering och den historieskrivning, som man där gjort gällande. Jag tror annars, att den skulle inbjuda till åtskilliga reflexioner. Utskottet har nöjt sig med att hänvisa till att de föreliggande jordfrågorna äro föremål för utredning, och att det sålunda icke vore skäl i att nu ingå på någon grundligare prövning av de framställda förslagen.

Jag kunde ju ha nöjt mig med detta, men då herr Herou säger, att den nuvarande verksamheten för nybildning av jordbruk, särskilt egnahemsläneverksamheten, endast har tjänat några enskilda personer att få bättre betalt för värdelös jord, som herr Herous ord föll, måste jag uttala min förvåning över att herr Herou kan fälla ett yttrande, som så helt och hållet går på sidan om det verkliga saken. Det må nu vara, att all jordbruksjord för närvarande här i landet ger dålig avkastning, men att den jord, som styckas av de enskilda egnahemsbolagen eller föreningarna eller av andra institutioner skulle vara alldeles värdelös, är väl ändå ett påstående, som faller på sin egen orimlighet. Det är icke blott värdelösa jordbitar, som styckas ut, utan det är verkligt brukningsbar jord. Om den sedan för närvarande icke lämnar så stor avkastning, är ju, som det heter, en annan historia, som jag icke här nu skall gå närmare in på.

Det skulle naturligtvis vara åtskilligt mera att säga i saken, men jag tror, att kammaren skall hålla såväl den ene som den andre räkning för att man icke går in på någon vidare debatt.

Jag skall därför, herr talman, nöja mig med att yrka bifall till utskottets hemställan.

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställan bifölls.

§ 15.

Andra lagutskottets utlåtande, nr 15, i anledning av väckta motioner angående lagstiftning om förbättring av ofullständiga jordbruk, som nu föredrogs, blev av kammaren godkänt.

§ 16.

Därnäst i ordningen var å föredragningslistan upptaget jordbruksutskottets utlåtande, nr 1, angående regleringen för budgetåret 1926—1927 av utgifterna under riksstatens nionde huvudtitel, innefattande anslagen till jordbruksdepartementet.

Sedan herr talmannen anmält ärendet till handläggning, begärdes ordet av

Herr Nilsson i Tånga som yttrade: Herr talman! Jag tillåter mig hemställa beträffande föredragnings sättet, att utlåtandet föredrages punktvis och att därvid endast kantrubrikerna behöva uppläsas, för så vitt icke någon av kammarens ledamöter framställer annat yrkande.

Denna hemställan bifölls.

Andra kammarens protokoll 1926. Nr 20.

Punkten 1.

Lades till handlingarna.

Punkterna 2—9.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkterna 10 och 11.

Lades till handlingarna.

Punkterna 12—17.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 18.

Lades till handlingarna.

*Ang.
provisoriskt
lönetillägg åt
professorerna
vid lantbruks-
institutet vid
Ultuna
och Alnarp.*

Punkten 19, angående provisoriskt lönetillägg åt professorerna vid lantbruksinstitutet vid Ultuna och Alnarp.

Uti två inom riksdagen väckta likalydande motioner, nämligen nr 142 i första kammaren av herrar *Sederholm* och *Jönsson* samt nr 193 i andra kammaren av herr *Månsson* i Erlandsro *m. fl.*, hade föreslagits, att riksdagen måtte besluta att för budgetåret 1926—1927 anvisa extra reservationsanslag av 14,000 kronor för beredande av provisoriskt lönetillägg av 1,000 kronor till var och en av professorerna vid de båda lantbruksinstitutet vid Ultuna och Alnarp.

Utskottet hemställde, att ifrågavarande motioner ej måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Vid denna punkt hade reservation avgivits av herrar *Hellström*, *Sederholm* och *Lundell*, som ansett att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte i anledning av ovanberörda motioner

a) medgiva, att för tiden 1 juli 1926—30 juni 1927 finge till en var av professorerna vid Ultuna lantbruksinstitut samt Alnarps lantbruks- och mejerierinstitut utgå ett provisoriskt lönetillägg för år räknat med 1,000 kronor, av vilket lönetillägg två tredjedelar skulle anses motsvara lön och en tredjedel tjänstgöringspenningar, varjämte i tillämpliga delar skulle gälla de bestämmelser, som kunde komma att utfärdas i fråga om tillfällig löneförbättring för budgetåret 1926—1927 åt viss personal inom den civila statsförvaltningen; och

b) för nu angivna ändamål anvisa för budgetåret 1926—1927 ett extra anslag av 14,000 kronor.

Efter föredragning av punkten yttrade:

Herr Lorichs: Herr talman! Det yrkande, som har framkommit genom motioner i bägge kamrarna om ett provisoriskt lönetillägg på 1,000 kronor till professorerna vid våra båda lantbruksinstitut, har icke funnit gehör hos jordbruksutskottet. Det finns visserligen tre reservanter från första kammaren, men hela andrakammarhalvan i utskottet har ställt sig oförstående till detta yrkande. Utskottet säger visserligen, att det anser saken behjärtansvärd, men det har ändå avvisat den under hänvisning till att det för närvarande försigår en utredning om hur det skall ordnas med vår högre lantbruksundervis-

ning, vilken fråga ännu icke har fått sin lösning. Ja, det är visserligen sant, att den frågan väntar på sin lösning, men det har den nu gjort ett gott stycke över ett decennium, och att döma av vad man fått veta i denna sak på sista tiden, behöver man icke vara mycket pessimist för att med säkerhet kunna påstå, att det nog kommer att dröja ett decennium till, innan den frågan blir mogen för sitt avgörande. Under tiden pågår jag vill icke säga ett upplösningsarbete i våra institut, men det finns dock tecken på en tillbakagång såtillvida, att allt hotar att urarta till ett tillstånd, som kan betecknas som ett provisorium. Våra professorer taga avsked, och det kommer bara tillförordnade i stället. De, som äro kvar, få tjäna för en lön, som är otillfredsställande och som med skäl kan anses vara det, om man jämför med likställda institutioner, som ha fått sina löner reglerade under de senaste åren. Dessa tjänsteinnehavare, professorerna, få kläda skott för den tveksamhet, som myndigheterna visat vid denna frågas utredande. Så länge frågan är under utredning, blir det ingen löneroglering, och det trots att, som jag nyss sade, andra likställda institutioner få sina löner förbättrade och reglerade. Detta kan icke vara rättvist och länder icke till undervisningens nytta.

Vad är det nu, som begäres, och hur ställer sig denna sak i fråga om lönesatserna? En professor vid instituten i Ultuna eller Alnarp har i högsta lönegraden en lön av 7,000 kronor. Därtill kommer en tillfällig löneförbättring enligt 1919 års riksdagsbeslut på 1,000 kronor, så att hela lönen uppgår till 8,000 kronor, och därpå utgår dyrtidstillägg enligt grunderna för oregrerade verk. Denna lönestat fastställdes år 1917. Samma år reglerades lönerna för veterinärhögskolan och skogshögskolan och liknande institutioner. Professorerna där fingo då en lön i högsta lönegraden av 8,100 kronor. Det skilde alltså med 1,100 kronor mellan lantbruksinstitutens och högskolornas professorslöner, och denna skillnad ändrades ju icke genom 1919 års tillfälliga löneförbättring, som ju även kom dessa högskolor till del. Högskoleprofessorerna hava sedermera fått ett provisoriskt lönetillägg på 900 kronor i lägsta och 1,740 kronor i högsta lönegraden, och följden har blivit, att det i högsta lönegraden skiljer på icke mindre än 2,840 kronor mellan institutens och högskolornas professorslöner. Att högskolornas professorer skola ha något högre löner är det ju ingen, som säger något om. Det är ju litet förnämligare att vara vid en högskola än att vara vid ett institut, men en så stor skillnad som 2,840 kronor förefaller ändå att vara alldeles för kraftig. Även med bifall till motionerna om 1,000 kronors lönetillägg skulle i alla fall skillnaden bliva 1,840 kronor, och det torde väl räcka till.

Nu sägs det, att man icke skall föregripa en kommande löneroglering. Ja, vad menas med det? Jo, det skulle väl innebära, att man skall akta sig för att nu taga till så stora lönetillägg, att det skulle uppstå risk för att en blivande löneroglering skulle sätta lägre löner, och att professorerna följaktligen skulle riskera att få det sämre efter en löneroglering. Detta är emellertid naturligtvis något, som man icke alls behöver befara, ty det är ju så, att professorerna vid hittills likställda institutioner såsom Chalmerska institutet och farmaceutiska institutet komma, därest riksdagen bifaller Kungl. Maj:ts proposition om löneroglering, att placeras i lönegraden B 28. På E-ort i högsta löneklassen motsvarar detta 10,500 kronor, under det att med bifall till motionerna lantbruksinstitutens professorer i högsta löneklassen skulle få 9,000 kronor. Skillnaden blir sålunda 1,500 kronor eller något mindre, om man tänker på att de förra uppbära dyrtidstillägg efter grunderna för oregrerade verk och de senare efter grunderna för oregrerade verk. Någon risk i det avseendet föreligger sannerligen icke.

Skulle Kungl. Maj:ts förslag beträffande nyssnämnda institutioner gå igenom men riksdagen avslå motionerna, skulle vi få fyra klasser av professorer

*Ang.
provisoriskt
lönetillägg åt
professorerna
vid lantbruks-
institutet i
Ultuna
och Alnarp.
(Forts.)*

Ang.
provisoriskt
lönstillägg åt
professorerna
vid lantbruks-
institutet vid
Ulluna
och Alnarp.
(Forts.)

i landet. Först och främst ha vi överklassen, om jag så får säga, nämligen universitetsprofessorerna. De representera en överklass, därför att de stå utom och över lönestaten. Vidare skulle vi få de professorer, som fingo sina löner reglerade i år, nämligen vid tekniska högskolan, skogshögskolan o. s. v. De tillhöra lönegraden B 30. Så skulle vi få Chalmerska och farmaceutiska institutens professorer, som skulle komma i lönegrad B 28, och slutligen skulle vi få dessa underklassprofessorer, som skulle komma i en klass för sig med en lön, som med 1,400 å 1,500 kronor understiger vad professorerna i B 28 ha. Man måste väl erkänna, att det är ett missförhållande, och att de lärarkrafter, som syssla vid lantbruksinstitutet, skola känna sig med rätta på ett högst betänkligt sätt deklasserade.

Nu säger man, att vi skola vänta, tills den pågående utredningen en gång blir färdig. Då skola även dessa professorer få det bättre, och under tiden få de glädja sig åt hoppet. Ja, de är nog gott och väl. Man väntar ju aldrig för länge på något gott, men att det icke skall bidra till något slags arbetsglädje och arbetslust är givet. Detta är så mycket farligare, som det gäller en vetenskap, som skall drivas framåt. Det sägs ju, på många områden här i livet, att stillastående är tillbakagång, och det gäller i alldeles särskilt hög grad i fråga om undervisningen. Här förekommer enligt mitt förmenande emellertid icke blott ett stillastående, utan här blir det rent och klart en tillbakagång. Något sådant har jag för min del icke kunnat vara med om, och jag måste förden skull, herr talman, be att få yrka bifall till den av herrar Hellström, Sederholm och Lundell till utskottsbetänkandet fogade reservationen.

I detta anförande instämde herrar *Andrén* och *Hedlund* i Håste.

Herr *Nilsson* i Tånga: Herr talman! Herr Lorichs yttrade, att andrakammarhalvan inom utskottet har ställt sig totalt oförstående inför motionärernas yrkande. Det är förstås icke alldeles riktigt, därför att det finns ju åtminstone en motionär från denna kammare i samma ärende, som är ledamot av utskottet, men han lär visst icke vara närvarande här i dag. Även i övrigt är det icke riktigt, att samtliga utskottsledamöter från andra kammaren ha ställt sig oförstående, även om icke någon av dem har ansett sig böra reservera sig, och det är åtminstone fallet med mig. Jag hyser tvärtom sympatier för motionerna. Jag har emellertid den uppfattningen, att när det gäller lönerregleringar, även sådana av mer eller mindre provisorisk karaktär, bör initiativet komma från Kungl. Maj:t. Kungl. Maj:t har större möjligheter än en enskild motionär att kunna bedöma det berättigade eller oberättigade i lönekrav överhuvud taget och har också större möjligheter att kunna överblicka konsekvenserna. Det har varit det avgörande skälet för mig.

För övrigt har jag mycket stora sympatier för motionernas syfte, ja, så pass starka sympatier, att jag skulle vilja rikta en direkt maning till Kungl. Maj:t att snarast taga upp frågan om en förbättring i löneställning för de lärare, varom här är fråga. Det är ovedersägligt, att dessa lärare i lönehänseende intaga en missgynnad ställning, speciellt i förhållande till de lärargrupper, som förut ha varit jämställda med dem.

Nu är det naturligtvis riktigt, att denna fråga mycket intimt sammanhänger med organisationen av den högre lantbruksundervisningen, men det är å andra sidan lika riktigt, att det dröjer åtskilligt med den frågans lösning; meningarna bryta sig där synnerligen skarpt emot varandra. Man kan nästan säga, att det bland de sakkunniga finns lika många meningar som huvuden, hur frågan skall lösas, och det kan komma att dröja mycket länge, innan man i den frågan kommer fram på en enig linje, och även om så sker, är det mycket sannolikt, att frågans lösning har så vittgående ekonomiska konsekvenser, att

detta kommer att fördröja lösningen. Det blir då ohållbart att bibehålla dessa personer i sin nuvarande löneställning.

Av skäl som anförts har jag icke kunnat biträda motionerna, och jag tror, att även utskottets ledamöter i övrigt dela den uppfattningen, att man icke kan överblicka, vilka konsekvenser ett bifall till motionerna kan ha på andra områden. Jag förmodar emellertid, att Kungl. Maj:t i en eller annan form kommer att taga upp frågan till prövning.

Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Sedan överläggningen härmed förklarats avslutad samt herr talmannen givit propositioner dels på bifall till utskottets hemställan i förevarande punkt, dels ock på avslag därå samt bifall i stället till den vid punkten fogade reservationen, biföll kammaren utskottets hemställan.

Punkterna 20—25.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkterna 26—29.

Lades till handlingarna.

Härpå föredrogs *punkten 30*, angående understöd åt elever vid lägre lantbruksundervisningsanstalter. Ordet begärdes därvid av

Ang. återremitterande av ett ärende.

Herr Nilsson i Tånga som yttrade: Herr talman! Första kammaren har beslutat återremittera den nu föredragna punkten med anledning av ett i kammaren framställt yrkande. Och anledningen till detta yrkande om återremiss har varit, att man ansett det önskvärt att statsutskottet, som har under behandling frågan om en förändring av anslagen till folkhögskolorna från reservationsanslag till förslagsanslag, först får taga ställning till denna fråga innan denna kammare tar ställning till Kungl. Maj:ts förslag i denna punkt. Med anledning av detta hemställer också jag för min del, att kammaren ville besluta om återremiss av nu föredragna punkt.

Vidare anfördes ej. Efter av herr talmannen givna propositioner dels på bifall till yrkandet om ärendets återremitterande till utskottet för ny behandling, dels ock på avslag å berörda yrkande fattade kammaren beslut i enlighet med innehållet i förstnämnda proposition.

Punkten 31.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 32 angående försöksverksamhet med köksväxter vid Alnarps trädgårdar.

Ang. försöksverksamhet med köksväxter vid Alnarps trädgårdar.

Uti innevarande års statsverksproposition hade Kungl. Maj:t under punkten 28 av förevarande huvudtitel föreslagit riksdagen att till försöksverksamhet med köksväxter vid Alnarps trädgårdar anvisa för budgetåret 1926—1927 ett extra anslag av 15,200 kronor.

I sammanhang härmed hade utskottet till behandling förehaft två inom riksdagen väckta, likalydande motioner, nämligen nr 199 i första kammaren av herr Nils Anton Nilsson och nr 294 i andra kammaren av herr Weibull, däri föreslagits, att riksdagen ville till försöksverksamhet med köksväxter vid

Ang.
försöksverk-
samhet med
köksväxter vid
Alnarps träd-
gårdar.
(Forts.)

Alnarps trädgårdar anvisa för budgetåret 1926—1927 ett extra anslag av 19,800 kronor.

Utskottet hemställde, att riksdagen måtte i anledning av Kungl. Maj:ts förevarande framställning samt ovanberörda motioner till försöksverksamhet med köksväxter vid Alnarps trädgårdar anvisa för budgetåret 1926—1927 ett extra anslag av 16,000 kronor.

Reservation hade likväl avgivits av herr *Nils August Nilsson*, som ansett, att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte — — — extra anslag av 17,500 kronor.

Punkten föredrogs. Därvid anförde:

Herr **Weibull**: Jag vill erinra beträffande denna punkt, att det uppenbarligen här föreligger en felaktighet vid beräkningen av budgeten. Man har nämligen tagit upp inkomsterna för försöksverksamheten för köksväxter vid Alnarp, men man har inte tagit upp motsvarande utgifter för dessa försök. Möjligen torde detta ha sin förklaring i utskottets påpekande, att kontrollen utföres av befintlig personal, och detta är riktigt i så måtto, att försöken bedömas av den tjänsteman, som har ledningen av försöken om hand. Men det måste ju här finnas även omkostnad för odlingens bedrivande, alltså rena arbetsutgifter. Såsom medlem av centrala frökontrollanstaltens styrelse är det mig bekant, att kostnaden härför kommer att ungefärligen motsvara inkomsten.

Denna försöksverksamhet, som är avsedd att utröna vilka stammar av köksväxter som ha det största odlingsvärdet, är synnerligen nyttig, och det skulle vara till skada för vår grönsaksodling, om man på grund av detta miss-tag vid budgetens uppgörande skulle behöva inskränka försöksodlingarna för nästa år. Det föreligger en reservation av herr Nilsson i Kabbarp, som går ut på att anslaget till denna verksamhet skulle upptagas till 17,500 kronor, och jag skall be, herr talman, att få yrka bifall till denna herr Nilssons i Kabbarp reservation.

Chefen för jordbruksdepartementet, herr statsrådet **Linders**: Med anledning av herr Weibulls påstående att det begåtts ett misstag vid budgetens uppgörande vill jag betona, att denna anmärkning i vart fall inte kan drabba departementet. Är det fel att man tagit upp inkomsterna, men inte utgifterna för denna verksamhet, så är felet begånget redan av Alnarps trädgårdar och institutstyrelsen, som uppgjort förslag till budgeten. När sedermera frågan kom upp till lantbruksstyrelsen upptogs i dess förslag till stat denna inkomst såsom varande kontrollerad. Det hade alltså inhämtats, att trädgårdarna hade 1,500 kronors inkomst på ifrågavarande verksamhet. På grundval av denna uppgift uppgjordes staten.

Nu har det emellertid under de allra sista dagarna kommit även till min kännedom genom ett samtal med direktören för Alnarps trädgårdar, att här verkligen så skulle vara förhållandet, som herr Weibull påstått, eller att man underlåtit att taga upp utgifterna för ändamålet i budgetförslaget. Det är ju möjligt att det vid en närmare prövning av saken inte så säkert skulle framgå, att utgifterna helt och hållet svara mot inkomsterna, utan att det eventuellt kan bli någon summa över, men det rör sig i så fall om ett ganska ringa belopp, på sin höjd kanske 200 eller 300 kronor. Därom vet jag ingenting bestämt. Men ett har jag förvissat mig om, nämligen att det är tydligt att utgifterna i detta fall inte äro upptagna till vad de borde vara.

Jag vill erinra om att första kammaren redan har bifallit reservationen.

Jag gav i första kammaren liknande upplysning som jag nu givit här, och jag vill sluta med att säga, att jag ingenting har att invända mot att andra kammaren biträder första kammarens beslut, d. v. s. ansluter sig till reservationen.

Ang.
försöksverk-
samhet med
köksväxter vid
Alnarps träd-
gårdar.
(Forts.)

Herr Weibull: Herr talman! Det är påtagligt, att det fel, som är begånget, uppstått genom en missuppfattning att den i budgeten angivna kontrollen skulle utövas av den fast anställda personalen — men ej att extra arbeten krävas härför.

Herr Johansson i Uppmälby: Herr talman! Då det här har framkommit upplysningar angående denna sak, vilka vi, när vi behandlade frågan på avdelningen icke hade kännedom om, har jag för min del, trots att jag står för utskottets yrkande, ingenting att invända mot att frångå utskottets förslag och förena mig med den reservation, som är avgiven av herr Nilsson i Kabbarp. Detta så mycket mer, som första kammaren har bifallit denna reservation, och det belopp, som det här rör sig om, är tämligen litet. Jag ber, herr talman att få yrka bifall till herr Nilssons i Kabbarp reservation.

Överläggningen förklarades härmed avslutad. Herr talmannen framställde propositioner dels på bifall till utskottets hemställan i förevarande punkt dels ock på bifall till den vid punkten fogade reservationen; och blev berörda reservation av kammaren bifallen.

Punkterna 33—38.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkterna 39—43.

Lades till handlingarna.

Punkten 44, angående anslag till förekommande och hämmande av tuberkelsjukdomar hos nötkreaturen.

Ang. före-
kommande och
hämmande av
tuberkelsjuk-
domar hos nöt-
kreaturen.

Under punkten 40 av förevarande huvudtitel hade Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att till förekommande och hämmande av tuberkelsjukdomar hos nötkreaturen anvisa för budgetåret 1926—1927 ett extra förslagsanslag av 120,000 kronor.

I sammanhang härmed hade utskottet till behandling förehaft följande inom riksdagen väckta till utskottet hänvisade motioner, nämligen

motionen nr 75 i andra kammaren av herr Alströmer *m. fl.* vari hemställts, att riksdagen ville dels i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, det tacktes Kungl. Maj:t vidtagna erforderliga åtgärder för att kungörelsen den 12 februari 1915 (nr 26) angående ersättning till veterinär, som på rekvisition av ladugårdsinnehavare verkställde undersökning med tuberkulin av ladugårdsbesättning, med de ändringar, som föranleddes av bestämmelserna i vid 1925 års riksdag antaget resereglemente, ävensom §§ 1 och 2 första stycket i kungörelsen den 25 februari 1919 (nr 133) angående villkor för erhållande på statens bekostnad av undersökning med tuberkulin av nötkreatur, från och med den 1 juli 1926 skulle komma att ånyo äga gällande kraft, med den ändring, att kontrollundersökning endast vart annat år finge utföras på statens bekostnad, dels ock höja det i statsverkspropositionen under nionde huvudtiteln för budgetåret 1926—1927 upptagna extra förslagsanslaget å 120,000 kronor till förekom-

Ang. förekommande och hämmande av tuberkulosjukdomar hos nötkreaturen.

mande och hämmande av tuberkulosjukdomar hos nötkreaturen till 150,000 kronor; samt

de lika lydande motionerna nr 147 i första kammaren av herr *Elisson* och nr 199 i andra kammaren av herr *Westman*, däri föreslagits, att riksdagen för budgetåret 1926—1927 ville anvisa ett extra förslagsanslag av 10,000 kronor att av Kungl. Maj:t användas som understöd åt hushållningssällskap, som inom sitt område vidtagit rationella åtgärder emot de smittofarliga (öppna) tuberkulosformerna bland nötkreatur i huvudsaklig överensstämmelse med s. k. Ostertagska systemet.

Utskottet hemställde,

1) att riksdagen måtte med bifall till Kungl. Maj:ts förevarande framställning och med avslag å motionen II: 75 till förekommande och hämmande av tuberkulosjukdomar hos nötkreaturen anvisa för budgetåret 1926—1927 ett extra förslagsanslag av 120,000 kronor; samt

2) att motionerna I: 147 och II: 199, i den mån de icke kunde anses besvarade genom vad utskottet i sitt utlåtande anfört, ej måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Sedan punkten föredragits, yttrade:

Herr Alströmer: Herr talman! Den motion, nr 75, som jag jämte ett antal andra ledamöter av denna kammare har väckt om ökat anslag för tuberkulosens bekämpande bland nötkreaturen och ändring av nu gällande bestämmelser i detta avseende, har av utskottet avstyrkts. Om denna fråga blivit betraktad från den synpunkt, från vilken den huvudsakligen bör ses, nämligen, såsom även i motionen har framhållits, mera från konsumenternas än från producenternas intresse, mera vad angår värdet för folkhälsan än från de synpunkter, från vilka utskottet nu huvudsakligen sett saken, djurägarnas, så hade törhända utskottet kommit till en helt annan uppfattning.

Utskottets motivering för avslagsyrkandet är av det slag, att den icke kan med tystnad förbigås. Utskottet säger sig vara livligt övertygat om betydelsen ur såväl de enskilda djurägarnas som det allmännas synpunkt av ett fortsatt framgångsrikt arbete för nötkreaturtuberkulosens bekämpande, men yrkar avslag på motionen därför, att de av motionärerna hysta farhågorna synas utskottet betydligt överdrivna. Utskottet har inte heller funnit tillräcklig anledning föreligga att föreslå någon ändring i nu gällande bestämmelser på förevarande område.

Vilka äro då de farhågor, som motionärerna hyst, och som synas utskottet betydligt överdrivna. Jo, att de djurägare, som förut haft besättningar, som stått under veterinärkontroll och där kontrollundersökningar skett, skulle upphöra därmed på grund av de kostnader detta medför, då de nu måste bestrida hela kostnaden för kontrollundersökningarna själva, något som även i inte ringa antal fall har visat sig bli följderna av 1922 års förordning och 1923 års riksdagsbeslut. Detta är vad utskottet anser vara betydligt överdrivna farhågor. Och ändå säger sig utskottet inte vilja bestrida, att något fog kan finnas för en sådan tankegång. Utskottet svävar tydligen i okunnighet om, att så redan skett i ett icke ringa antal fall, såsom redan blivit framhållet, och att alltså motionärerna haft mera fog för sin mening än utskottet för sin tro. Utskottet har tydligen blivit vilselett av den uppgiften, att det ännu är ett relativt stort antal djurägare, som underkasta sig kostnaderna, och att siffran ännu visar sig vara rätt hög på antalet av de gårdar, som ha undersökta besättningar. Men om man granskar det material, som kungl. lantruksstyrelsen samlat rörande denna sak, skall man finna, att motionärernas farhågor

alldeles inte äro överdrivna. Kungl. lantbruksstyrelsen säger, att antalet med tuberkulin omprövade kreatursbesättningar även under år 1924 var avsevärt lägre än under år 1922, efter vars utgång kungörelsen av den 8 december 1922 tillämpades med dess inskränkningar i djurägarnas rätt till undersökning på statens bekostnad. År 1923 är det, enligt lantbruksstyrelsens uppgift, 231 besättningar mindre än 1922, som omprövats; år 1923 var det 1.809, och då siffran för hela 1922 för omprövade besättningar var 2.040, enligt en sedermera rättad uppgift 2.586, är den för de första månaderna av 1925 blott 1.318. Dessa siffror ha stått till utskottets förfogande.

Staten har under sistlidna år offrat miljoner för att hindra verkningarna av en annan kreaturssjukdom. Staten har målmedvetet sedan 1898 arbetat för tuberkulosens bekämpande bland nötkreaturen medelst tuberkulinundersökningar, ända tills 1923 års finansiella svårigheter framtvingo den åtgärd, som nu sannerligen icke en dag för tidigt borde ändras. Då nu ett antal djurägare underkastat sig oerhörda kostnader och uppoffringar utan att få motsvarande fördelar, då slutar staten att lämna bidrag till de besättningsars kontrollundersökning, som vid två på varande följande kontrollundersökningar visat sig vara reaktionsfria. Någon säkerhet för att reaktionsfrihet även framdeles föreligger finns ingalunda, och det kan ej heller konstateras annat än genom fortsatta undersökningar. Och detta tillstånd anser utskottet vara så bra, att det icke anses föreligga tillräcklig anledning att föreslå någon ändring i detta avseende. Inte ens ett så ringa offer av staten för folkhälsan vill man tillstyrka, att en djurägare får hjälp till sin besättnings undersökning vartannat år; det är nämligen detta som motionärerna ha föreslagit. Tuberkulosen griper omkring sig bland människor och djur, läkarna stå rådlösa och veterinärerna beklaga på det livligaste, att detta statens understöd undandragits, så att deras verksamhet på detta område försvåras. Men utskottet finner icke tillräcklig anledning föreligga att tillstyrka ens ett så ringa anslag som 30.000 kronor, för att få de reaktionsfria besättningarna ställda under fortsatt kontroll på statens bekostnad vartannat år och sålunda behålla dem inregistrerade. Och denna summa, 30.000 kronor, är den som lantbruksstyrelsens expert uppgivit som fullt tillräcklig för vinnande av målet. Den vinst som djurägaren kan erhålla genom att hålla reaktionsfria besättningar är ej så stor, att det lönar sig för honom att draga kostnaderna härför ensam i tider som dessa. Hans vinst ligger i att äga en frisk besättning och att kunna ha det medvetandet, att han levererar en för folkhälsan god vara. Men för denna produkt kan han i regel knappast beräkna högre pris än vad som betingas för produkt från en reagerande besättning. Jag vädjar till konsumenterna: är det inte ett ringa offer av staten att stödja lantmännen i denna deras kamp för fortsatt frambringande av reaktionsfri mjölk, även sedan de uppnått en reaktionsfri besättning? Är det inte av en oerhörd betydelse, för barn och sjuka i första hand, att erhålla sådan mjölk? Skall man då, för det ringa statsunderstöd det här gäller, riskera ett arbete, som pågått målmedvetet i 25 år, för att sedan kanske, om det åter skall fortsättas efter den gamla planen, få offra mycket större summor för att återvinna det förlorade? Ty trots utskottets uppfattning om betydligt överdrivna farhågor kvarstår faktum, och det är att utskottet icke framlagt något giltigt belägg för sin uppfattning att ej tillräcklig anledning förefinnes för att föreslå den begärda ändringen i nu gällande bestämmelser. Herr talman, jag yrkar bifall till motionen.

Herr Nilsson i Tånga: Herr talman! Jag skall icke ingå på något bemötande av vad den siste ärade talaren yttrade. Han nämnde i början av sitt anförande, att utskottsutlåtandet kunde man förbigå med tystnad, men hela hans anförande var ju riktat mot detta utlåtande. Den fråga, som herr Alströmer

Ang. förekommande och hämmande av tuberkelsjukdomar hos nötkreaturen.
(Forts.)

och hans medmotionärer hava dragit fram, har så nyligen varit föremål för *Ang. förekommande och hämmande av tuberkelsjukdomar hos nötkreaturen.* prövning i kammaren, att det kan anses obehövt att nu rulla upp en ny debatt i ärendet. Jag vill därför, med hänsyn till att vi hava 150 punkter i detta utlåtande att gå igenom, inskränka mig till att i korthet yrka bifall till utskottets hemställan.

(Forts.)

Herr Alströmer: Herr talman! Då det icke synes hava riktigt uppfattats, vad jag yttrade, skall jag be att få meddela, att jag sade, att utskottsutlåtandet icke kunde med tystnad förbigås.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen framställde först propositioner beträffande mom. 1), nämligen dels på bifall till utskottets hemställan i förevarande moment, dels ock på bifall till den av herr Alströmer m. fl. i ämnet väckta motionen; och biföll kammaren utskottets i detta moment gjorda hemställan.

Vidare blev på herr talmannens därå givna proposition utskottets hemställan i mom. 2) jämväl av kammaren bifallen.

Punkten 45.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkterna 46—50.

Lades till handlingarna.

Punkterna 51—57.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 58.

Lades till handlingarna.

Punkten 59.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkterna 60—69.

Lades till handlingarna.

Punkterna 70—79.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 80.

Lades till handlingarna.

Punkten 81.

Utskottets hemställan bifölls.

Ang. understödjande av den praktiskt vetenskapliga verksamheten å Weibullsholm. *Punkten 82*, angående understödjande av den praktiskt vetenskapliga verksamheten å Weibullsholm.

Under punkten 78 av förevarande huvudtitel hade Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att till understödjande av den praktiskt vetenskapliga verksamheten å Weibullsholm anvisa för budgetåret 1926—1927 ett extra anslag av 50,000 kronor.

Vidare hade i två inom riksdagen väckta, till jordbruksutskottet hänvisade lika lydande motioner, nämligen nr 201 i första kammaren av herr *Nils Anton Nilsson m. fl.* och nr 300 i andra kammaren av herr *Nilsson i Hörby m. fl.* föreslagits, att riksdagen till understödjande av den praktiskt-vetenskapliga verksamheten å Weibullsholm måtte anvisa för budgetåret 1926—1927 ett extra anslag av 75,000 kronor.

Ang. understödjande av den praktiskt vetenskapliga verksamheten å Weibullsholm.
(Forts.)

Utskottet hemställde, att riksdagen måtte avslå Kungl. Maj:ts förevarande framställning och ovanberörda i ämnet väckta motioner.

Vid denna punkt hade reservationer avgivits:

av herrar *Nilsson i Tånga, Hellström, Norin* och *Sjöblom*, som hemställt att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts ifrågavarande framställning och med avslag å ovanberörda motioner, till understödjande av den praktiskt-vetenskapliga verksamheten å Weibullsholm anvisa för budgetåret 1926—1927 ett extra anslag av kronor 50,000; samt

av herrar *Elisson, Olsson* i Broberg, *Månsson* i Erlandsro och *Johanson* i Hallagården, som ansett, att utskottet bort hemställa, att riksdagen i anledning av Kungl. Maj:ts förevarande framställning samt ovanberörda motioner måtte till understödjande av den praktiskt-vetenskapliga verksamheten å Weibullsholm för budgetåret 1926—1927 anvisa ett extra anslag av 75,000 kronor.

Sedan punkten föredragits, anförde:

Chefen för jordbruksdepartementet herr statsrådet **Linders:** Herr talman! I denna punkt har utskottsmajoriteten icke ansett sig kunna ansluta sig till Kungl. Maj:ts förslag. Det kan möjligtvis mot mig erinras, att jag i år har hemställt om ett anslag till Weibullsholm på 50,000 kronor, medan jag däremot vid fjolårets riksdag hemställde, att något anslag icke skulle beviljas. Men jag vill påpeka, att den motivering, som jag använde för min ståndpunkt i fjol, mycket väl i huvudsak även har kunnat användas för ett anslag på ett mindre belopp, än det riksdagen då beslöt. Jag har velat vid detta tillfälle erinra därom, emedan jag anser, att jag egentligen med den uppfattning, som jag givit till känna i statsverkspropositionen, icke står på annan ståndpunkt, än jag gjorde i fjol. Är det någon skillnad, är det en skillnad till graden.

Jag vill nu först göra en invändning mot vad här i en reservation till detta utlåtande sagts av de reservanter i utskottet, som påyrka samma beslut som vid fjolårets riksdag. De säga i sin motivering, att de icke kunnat undgå att finna, att departementschefens ställningstagande till ifrågavarande ärende innebär ett uppenbart avsteg från riksdagens förlidet år i detta ärende intagna ståndpunkt. Jag kan icke se annat, än att detta uttalande är fullständigt oriktigt. Ty vad är det riksdagen i fjol har beslutat? I sin skrivelse säger riksdagen, att den i enlighet med vad firman Weibull och motionärerna åsyfta, hyser den uppfattningen, att statens understödjande av verksamheten vid Weibullsholm allenast bör avse en nödig handräckning under rådande ogynnsamma konjunkturer. Jag har också den uppfattningen, att det i fjol var fråga om ett tillfälligt anslag, helt naturligt emedan man hyste betänkligheter mot att bevilja en enskild anstalt ett mera permanent understöd. Det visar sig också i riksdagsskrivelsen, att riksdagen icke har trätt in för en sådan uppfattning, ty till yttermera visso ansåg den, att det som villkor för anslaget borde krävas förutom kontroll en särskild inspektion genom av Kungl. Maj:t utsedda sakkunniga representanter. Härigenom skulle man söka erhålla visshet om att anstaltens verksamhet led- des enligt sunda och från allmänna synpunkter riktiga principer. Dessutom skulle det även ankomma på dessa representanter att granska och yttra sig be- träffande priserna. Slutligen sades det i detta riksdagens uttalande, att Kungl.

Ang. under-
stödjande av
den praktiskt
vetenskapliga
verk-
samheten å
Weibullsholm.
(Forts.)

Maj:t torde till nästa riksdag kunna framlägga utredning ej mindre huruvida ytterligare fortsatt anslag för ändamålet erfordrades än även vilka villkor, som kunde anses påkallade för åtnjutande av sådant anslag.

Nu har Kungl. Maj:t såsom sakkunniga anlitat personer, som kunna anses ha tillräckliga kvalifikationer för det ifrågavarande uppdraget, och dessa ha yttrat sig i saken och funnit, att det är principiellt olämpligt, att ett permanent statsanslag beviljas till en privat affärsfirma. Men de anse också det vara fastslaget, att anslaget till firman Weibull varit av tillfällig natur. Nu ha emellertid de sakkunniga kommit till den ståndpunkten, att de ansett, att det skulle vålla vissa svårigheter för firman, om anslaget plötsligt avskrevs. Däremot ha de icke kunnat undgå att finna, såsom de förklara i sitt yttrande, att konjunkturen hava något förbättrats, såtillvida att räntesatsen för firmans lån har sänkts. Även i andra avseenden anse de, att en förbättring inträtt inom ifrågavarande affärsbransch under senaste år. Men med hänsyn till att det skulle vålla olägenheter att plötsligt låta anslaget försvinna, ha de hemställt, att man skulle gå med på ett anslag av 50,000 kronor. Då riksdagen först beviljade anslag till firman Weibull gällde det ett belopp av 100,000 kronor, och i fjol var det 75,000 kronor, men i år har Kungl. Maj:t stannat vid de sakkunnigas förslag att anslå 50,000 kronor.

Med hänsyn till vad sålunda i ärendet förekommit och då jag ansett, att riksdagens uttalande i själva verket innebure, att det skulle vara ett tillfälligt anslag, medan riksdagen å andra sidan genom sitt beslut i fjol givit uttryck åt att den ville ha en långsammare och försiktigare avskrivning, än vad jag förutsatte, att riksdagen ansåg, när den första gången beviljade anslag, har jag lojalt ansett mig böra förorda ett anslag på 50,000 kronor. Jag har också trott, att frågan detta år skulle kunna avgöras i fridens tecken, medan det tidigare varit ganska häftiga sammandrabbningar om denna anslyfråga här i riksdagen.

Jag vill nu icke upptaga kammarens tid längre och rulla upp någon diskussion av större dimensioner, än vad jag anser frågan vara värd. Jag vill, herr talman, sluta med att rekommendera andra kammaren att biträda första kammarens beslut och godtaga Kungl. Maj:ts förslag, vilket innebär detsamma som den reservation, som avgivits av herr Nilsson i Tånga m. fl.

Herr Olsson i Broberg: Herr talman! Som kammaren finner, är utskottet i denna fråga delat på tre linjer. Vi ha dels utskottsmajoriteten, som avstyrkt såväl Kungl. Maj:ts framställning som de i ämnet väckta motionerna, den linje, som yrkat bifall till Kungl. Maj:ts förslag, och den linje, som yrkat bifall till de i ämnet väckta motionerna, vilka innefatta, att riksdagen måtte i år för detta ändamål bevilja samma anslag, som riksdagen beviljade i fjol, nämligen 75,000 kronor.

Det är, som herr statsrådet nämnde, en fråga, som det stått åtskillig strid om, och det kan man ju förstå, när man ser, hurusom såväl lantbruksstyrelsen som tillkallade sakkunniga hava uppfattat denna fråga som en principfråga. Man har ansett, att det icke är lämpligt, att staten beviljar anslag för en enskild verksamhet av denna art. Jag vill understryka detta, därför att jag tror, att man kan våga det påståendet, att då riksdagen med en överväldigande majoritet under de två sista åren framhållit sin uppfattning om vad som borde åtgöras i denna fråga, har riksdagen tydligen ansett, att de reella skälen ha varit tyngre än de principiella. De sakkunniga, som haft att kontrollera, att förra årets anslag, 75,000 kronor, blivit använt för sitt ändamål och att verksamheten bedrivits i samma omfattning som förut och efter riktiga principer samt att det föres en sådan prispolitik, som kunde godkännas, de hava nu konstaterat, att dessa förutsättningar äro uppfyllda. Dessa sakkunniga ha också

till slut sagt, att på grund av de anslag, som riksdagen beviljat denna firma under de två senaste åren, skulle det kanske bereda firman åtskilliga svårigheter, därest anslaget nu genast skulle upphöra, varför de sakkunniga föreslagit, att firman beviljas för en gång 50,000 kronor, varefter detta anslag snarast därefter skulle upphöra. Nu har detta de sakkunnigas yttrande varit remitterat till lantbruksstyrelsen, och lantbruksstyrelsen har yttrat, att den på grund av vad som förekommit tillstyrker de sakkunnigas förslag om ett anslag för en gång på 50,000 kronor. Herr statsrådet har utan annan motive-ring än med åberopande av lantbruksstyrelsens förord också ställt sig på denna linje. Man kan ju då säga, att varken lantbruksstyrelsen eller herr statsrådet, särskilt då man betänker, vilken ställning statsrådet intog i fjol, föreslagit detta anslag, därför att de ansett det vara riktigt, att detta företag understödes av staten, utan jag vågar anse, att lantbruksstyrelsen av vad som förekommit i riksdagen ansett sig nödd och tvungen att föreslå detta, och kanske man också ansett det vara i viss mån klokt att så göra för att därmed avklippa fortsatt anslag för denna verksamhet i framtiden. Det är just detta, som jag särskilt fäst mig vid, att man vill bevilja detta anslag för *en gång* för att få anslaget snarast möjligt avvecklat. Det är därför, som jag funnit det mindre välbetänkt att gå med på Kungl. Maj:ts förslag.

Både lantbruksstyrelsen, Kungl. Maj:t och de sakkunniga — såväl som de båda tidigare tillkallade sakkunniga. »växtförädlingssakkunniga», tror jag att de hette, som haft att tillse, att fjolårsanslaget bleve riktigt använt, ha ju alla varit överens om att den verksamhet, som denna firma bedriver och de vetenskapliga resultat, som därav framgått, hava varit av synnerligen stort värde för landet. Det har också pekats på, att speciellt den detalj av firmans verksamhet, där firman är enastående, nämligen växtförädlingen på grönsaksodlingens område, skulle komma att upphöra, därest man vägrade anslag, därför att denna del av verksamheten ensam kostade firman 40,000 kronor om året och gav endast 4,500 kronor. Alltså endast på denna detalj av det vetenskapliga arbete, som firman bedriver, offrar den 35,500 kronor om året. Man vet också, att firman i fråga om vissa sädeslag, särskilt vete, uppnått enastående resultat. Den anstalt, som man här vill jämföra med Weibullsholm, nämligen Svalöv, skatta vi naturligtvis högt, och vi vilja på intet sätt, att den skall ställas i skuggan, men det har dock konstaterats, att särskilt i fråga om vete står den firma, som det här är fråga om, något högre än den nämnda anstalten. Nu har man ju bland andra skäl, som anförts för olämpligheten, att staten skulle understödja denna verksamhet, även framfört det skälet, att en tävlan mellan två dylika av staten understödda anstalter skulle vara olämpligt. Men de sakkunniga hava i alla fall understrukt, att för spridning i största möjliga mån av utsädesvaror i landet har konkurrensen mellan dessa två anstalter haft ett visst värde. För övrigt, när det är fråga om tävlan, kan jag icke förstå, att sådan skulle vara olämplig, därför att det är fråga om två av staten understödda anstalter. Det är ju så, att vi årligen anslå stora summor, ja, jag tror icke, att jag säger för mycket, om jag säger, att vi anslå hundratusentals kronor om året för att anställa tävlingar och för premiering av tävlingsresultat. Det har ju nämligen visat sig, att genom tävlingar sporras arbetet på olika områden, och utvecklingen är i viss mån beroende på, vilka förhoppningar man kan hysa om att ett tävlingsarbete blir belönat. Jag kan därför icke se annat, än att denna tävlan eller konkurrens mellan dessa två anstalter i fråga om det allmännas gagnande bör anses vara önskvärd, ur det allmännas synpunkt.

Jag kan icke hjälpa, att här tränger sig på mig den tanken, att det ser ut, som om vederbörande myndigheter skulle anse, att Weibullsholms firma vore en obekvämlig konkurrent till den anstalt, som staten upprätthåller. Man har ju

Ang. under-
stödjande av
den praktiskt
vetenskapliga
verk-
samheten å
Weibullsholm.
(Forts.)

Ang. under-
stödjande av
den praktiskt
vetenskapliga
verk-
samheten å
Weibullsholm.
(Forts.)

nämligen ifrågasatt, att Weibullsholms verksamhet skulle slås ihop med Svalövs. Alltså vill man ju borteliminera denna konkurrens eller tävlan. Detta har nu icke kunnat ske, därför att firman Weibullsholm icke har velat vara med därom. Men om detta skett, så undrar jag, huruvida det kunnat ske utan att öka statens bidrag till denna sammanslagna verksamhet, som ju då hade blivit väsentligt större än den verksamhet, som Svalöv nu ensam bedriver. Och jag undrar, om det skulle varit något statsintresse att så mycket som möjligt inrymma under statens byråkratiska system hela denna verksamhet, då t. o. m. de sakkunniga sagt, att det är just den frihet, som Weibullsholms bolag har såsom enskild affär, som gör, att det har större anpassningsförmåga och därför också kan upprätthålla sin verksamhet billigare än den anstalt, som staten upprätthåller.

Det är emellertid dessa synpunkter, som för mig varit bestämmande. Det är statsnyttans och samhällssynpunkterna, som för mig varit avgörande. Jag sitter icke, vare sig i lantbruksstyrelsen eller någon annan styrelse, där jag är påverkad av något som helst intresse, och jag har icke heller på något sätt låtit påverka mig av den agitation, som man säger skulle ha bedrivits i denna fråga från visst håll. Ty det skulle vad mig beträffar vara att spilla krut på döda hökar. Det skulle icke hava gjort något för min ställning till frågan. Utan det är, som sagt, enbart samhälleliga och statsnyttans synpunkter, som för mig varit bestämmande. Och då anser jag, att när en sådan förädlingsverksamhet kan upprätthållas i sin nuvarande omfattning genom en uppoffring från statens sida av 75,000 kronor, så är det ett mycket billigt pris emot de offer, vi få göra i den av staten upprätthållna anstalten, som kostar i runt tal 200,000 kronor om året. Jag kan icke finna annat, än att skäl verkligen föreligga för de motioner, som här äro framburna, alldenstund det icke på något sätt är konstaterat, att denna verksamhet kan upprätthållas i sin nuvarande omfattning, med mindre staten lämnar detta stöd. Det angives icke på något ställe så vitt jag funnit vare sig i statsrådsprotokollet eller eljest några siffror på vad denna verksamhet kräver, eller hur det hela ekonomiskt ställer sig. Det tycker jag, man borde fått se. Jag vet — och det står för övrigt i handlingarna — att de sakkunniga haft tillgång till firmans räkenskaper. Och jag tror mig också veta, att något budgetförslag till den fortsatta verksamheten under nästa år även skall hava varit ingivet till såväl de sakkunniga som till Kungl. Maj:t, ehuru icke någon siffra här föreligger om detta, vilket varit önskvärt för riksdagens bedömande av frågan.

Jag har, som sagt, velat redogöra för min ställning och min syn på denna sak. Och jag tror, att saken nu ligger så, att, därest riksdagen skulle följa Kungl. Maj:t, så, ehuru det icke står i klämman, står det dock antytt i den motivering, som Kungl. Maj:t lagt till grund för sin framställning, att detta anslag beviljas för en gång och därmed slut. Nu säger man att det kan ingen hindra motionärer att komma fram med motioner och bära fram sina önskemål i frågan även i fortsättningen. Men har riksdagen gjort ett sådant bestämt uttalande en gång, så har nog detta en avgörande principiell betydelse.

Och så länge det icke är ådagalagt, att firman skulle kunna upprätthålla sin verksamhet utan att få något stöd från statens sida, och då jag icke vill taga på mitt ansvar att riskera, att denna praktiskt-vetenskapliga verksamhet som det här gäller skulle komma att äventyras, har jag icke kunnat gå på någon annan linje än att stödja motionärerna och ber därför att få yrka bifall till den reservation, som vid utskottets utlåtande är avgiven av herrar Elisson m. fl.

I detta anförande, under vilket herr förste vice talmannen övertagit ledningen av kammarens förhandlingar, instämde herr *Olsson* i Berg.

Chefen för jordbruksdepartementet herr statsrådet **Linders:** Herr talman! Jag nödgas begära ordet med detsamma för att rätta ett misstag, som herr Olsson i Broberg gjorde sig skyldig till, då han sade — och han tryckte på det flera gånger under sitt anförande — att ett bifall till Kungl. Maj:ts förslag vore detsamma, som att det är slut för alltid med detta bidrag, att det är endast en enda gång det kan beviljas. Detta är felaktigt. Herr Olsson i Broberg torde icke kunna finna, att det står någonting därom i motiveringen. Även om lantbruksstyrelsens yttrande är ganska snävt, så betyda naturligtvis i varje fall icke de sakkunnigas ord om att ännu en gång och på oförändrade villkor bevilja ett till 50,000 kronor nedsatt anslag detsamma, att det är omöjligt att upptaga saken ånyo till prövning en annan gång. Kungl. Maj:ts och riksdagen ha ju fortfarande fullständig frihet att pröva den saken ett annat år, oberoende av om man nu tar Kungl. Maj:ts förslag eller något annat.

Herr Olsson i Broberg säger vidare, att det är ett billigt pris att för 75,000 kronor kunna bibehålla anstalten i gång. Ja, det kan man ju säga. Men det är billigare med 50,000 kronor. Och såvitt jag kan se, så står jag på en säkrare grund, om jag förordar 50,000 kronor, än om jag förordar 75,000 kronor, då här har verkställts den undersökning, som riksdagen begärt. Det är icke möjligt att här lägga fram allt vad de sakkunniga i siffror bedömt situationen efter. Men deras omdöme hava vi fått efter en granskning, och det är till detta, som jag sålunda har ansett mig kunna lita. Och det är en säkrare grund, än någon annan letat upp.

Herr Paulsen: Herr talman! Jag har endast begärt ordet för att påpeka, att då Weibullsholm nu genom anslag jämställs med Svalöv, böra också bägge institutionerna vara jämställda i fråga om anställande av vetenskapsmän. Nu är det nämligen så, att Svalöv, då det gäller anställande och avlönande av vetenskapsmän, har att följa statens lönereglemente, som fastställts av riksdagen, under det att Weibullsholm i det avseendet har fullständigt fria händer. Om dessa bägge institutioner hava att tävla om samme vetenskapsman, så måste Svalöv följa detta lönereglemente, men det finns icke ringaste hinder för att Weibullsholm, om det finner för gott, kan ge dubbla lönen åt denne vetenskapsman. Vilken av de bägge institutionerna som då kommer att avgå med seger är lätt att förstå. Detta anser jag för min del icke är riktigt. Jag anser, att när dessa bägge institutioner hava statsunderstöd, böra de även i detta avseende vara jämställda. Därför finner jag det vara riktigt att vid detta anslags beviljande foga en bestämmelse, att för Weibullsholms vidkommande skola gälla alldeles samma bestämmelser som för Svalöv med avseende på lönerna för där anställda vetenskapsmän. Jag skall emellertid icke i dag göra detta yrkande utan vill endast hava gjort detta påpekande, så att man till nästa år, när saken förmodligen åter kommer före, kan hava det i minne.

Jag har, herr talman, intet annat yrkande än om bifall till Kungl. Maj:ts proposition.

Herr Röing: Herr talman, mina damer och herrar! Är jag icke illa under rättad, har den siste ärade talaren av den nuvarande regeringen fått förtroendet att efterträda förre landshövdingen Fabian de Geer i styrelsen för Svalöv. Det var således konkurrentens röst, som nyss gjorde sig gällande. Herr Paulsen var rädd för, att Weibullsholm skulle kunna genom att betala framstående vetenskapsmän högre löner än Svalöv uppnå bättre resultat än den senare anstalten, och att i detta hänseende Weibullsholm hade en fördel framför Svalöv. Men vill herr Paulsen också i andra avseenden jämställa Weibullsholm med Svalöv? De anslag till Weibullsholm, som äro föreslagna såväl av Kungl.

Ang. understödjande av den praktiskt vetenskapliga verksamheten å Weibullsholm.
(Forts.)

Ang. understödjande av den praktiskt vetenskapliga verksamheten å Weibullsholm.
(Forts.)

Maj:t som av motionärerna, äro vida mindre än det anslag Svalöv erhållit och Svalöv arbetar således med vida större statsunderstöd än Weibullsholm. Jag tror, att om Weibullsholm i allo även i fråga om anslag från statsmakternas sida skulle likställas med Svalöv, så skulle Weibullsholm icke tveka att förbinda sig ej betala högre löner åt vetenskapsmän än Svalöv.

Vi hava både vid 1924 och 1925 års riksdagar ingående diskuterat frågan om anslag till växtförädlingsanstalterna. Vi äro alla, åtminstone det allra största flertalet i denna kammare — det har voteringsciffrorna vid både 1924 och 1925 års riksdagar visat — övertygade om den betydelse, som växtförädlingsverksamheten vid dessa båda anstalter har, icke blott för jordbruket utan för landet i dess helhet. Och riksdagen har även i skrivelse till Kungl. Maj:t i fjol klart och tydligt uttalat, att riksdagen anser att det är till nytta för vårt land, att en konkurrens upprätthålles mellan dessa två anstalter, varav den ena, Weibullsholm, har en fullt fri ställning. Det torde under sådana förhållanden vara onödigt att nu använda en dyrbar tid för att diskutera dessa båda frågor.

Vad det däremot gäller att bedöma för denna kammare, som med en så överväldigande majoritet i motsats till den nuvarande chefen för jordbruksdepartementet har visat sitt stora intresse för Weibullsholm, det är, huruvida den kungliga propositionen står i överensstämmelse med riksdagens skrivelse i fjol, och huruvida det är möjligt att genom ett bifall till den kungliga propositionen upprätthålla i full utsträckning, växtförädlingen vid Weibullsholm såsom riksdagen i fjol uttalade som sin önskan. Såvitt jag kan finna, är så icke fallet. Jag kan med andra ord icke nog starkt varna kammaren att följa Kungl. Maj:t i denna punkt i betänkandet. Jag förutsätter, att andra kammaren icke ändrat uppfattning i denna fråga, utan att andra kammaren i år kommer att intaga samma ståndpunkt till frågan som i fjol och i förfjol. Jag förstår icke, att herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet har kunnat läsa riksdagens skrivelse i fjol på det sätt, som herr statsrådet gjort. Herr statsrådet läste nyss upp en passus ur denna skrivelse och försökte lägga in i denna passus ett uttalande om att riksdagen principiellt endast hade velat vara med om att under ett eller par år anslå ett visst belopp till Weibullsholm. Detta skulle riksdagen uttalat, då i skrivelsen förekomma följande ord återgivna i jordbruksutskottets utlåtande nederst på sidan 143, att »statens understödjande av verksamheten vid Weibullsholm allenast bör avse en nödig handräckning under rådande ogynnsamma konjunkturen». Detta uttalande innebär enligt herr statsrådets mening, att riksdagen har uttalat sig för en avskrivning av anslaget, som herr statsrådets ord föllo. Enligt min uppfattning innebar riksdagens uttalande raka motsatsen. I fjol intog riksdagen principiell ståndpunkt till frågan om anslag till Weibullsholm i samband med den kungliga propositionen om det femåriga anslaget till Svalöv. Och med det nyss återgivna uttalandet avsåg riksdagen att fastslå, att om de ogynnsamma konjunkturen fortsatte, under dessa fem år, så ansåg riksdagen, att Weibullsholm borde erhålla det anslag, som var behövt för att upprätthålla växtförädlingen i samma utsträckning som förut. Och jag frågar herr statsrådet: kan verkligen herr statsrådet och jag ha olika åsikter därom, att icke konjunkturen nu, såvitt man kan bedöma, äro lika ogynnsamma som i fjol? Utan tvivel äro de så. Jag stärkes i denna min uppfattning, då jag tar del av det detaljerade budgetförslag, som innehavaren av Weibullsholm har överlämnat till de sakkunniga, och som visar, att Weibullsholm beräknar en brist uppstå av 161,990 kronor. Detta budgetförslag finns icke återgivet i den kungliga propositionen. Och jag tillåter mig framställa den frågan till herr statsrådet, om herr statsrådet har erhållit av de sakkunniga detta detaljerade budgetförslag, och om det är på grund av detta detaljerade budgetförslag, som herr statsrådet liksom de sakkunniga har kommit till den uppfattningen, att

50,000 kronor äro tillräckliga för att upprätthålla växtförädlingsverksamheten vid Weibullsholm i samma utsträckning som förut? Hade de sakkunniga varit besjälade av ett verkligt intresse för växtförädlingsverksamheten vid Weibullsholm, så hade naturligtvis de sakkunniga tagit del av bokslutet för föregående år. Och såvitt jag har mig bekant, erbjödös de sakkunniga ävenledes att taga del av detta bokslut, fastän de sakkunniga ansågo detta vara obehövt. Hade de tagit del av bokslutet, så hade de funnit, att konjunkturna fortfarande äro sådana, att trots ett anslag på 100,000 kronor blev det ekonomiska utbytet i föl så otillfredsställande, att ingen ränta på det i företaget nedlagda kapitalet kunde erhållas, och icke heller någon som helst ersättning kunde utgå till innehavaren av firman för det arbete, han utfört.

Det är alldeles riktigt, som herr statsrådet yttrade, att riksdagen visavi sina anslag till växtförädlingen givit dessa anslag en mera provisorisk natur. Ävenledes i fråga om Svalöv har riksdagen icke bundit sig för mer än fem år, och förbehåller sig riksdagen att efter denna femårsperiod intaga ståndpunkt, huruvida riksdagen i fortsättningen önskar understödja denna växtförädlingsverksamhet och i så fall med vilket belopp. Men om riksdagens andra kammare i dag mot all förmodan skulle biträda första kammarens beslut och sålunda bifalla Kungl. Maj:ts proposition, så står ett sådant beslut, mina damer och herrar, absolut i strid mot riksdagens i riksdagsskrivelsen uttalade uppfattning i föl. Och då herr statsrådet i sitt yttrande hänvisade till en passus i riksdagsskrivelsen, så vill jag, trots att tiden är långt framskriden, hänvisa till vad som förekom i riksdagsskrivelsen och som står nederst på sidan 142 i föreliggande utskottsutlåtande, genom vilket uttalande riksdagen intog sin principiella ståndpunkt till frågan, nämligen att riksdagen icke vill äventyra fortbeståndet av verksamheten vid Weibullsholm. Och det är just det man gör, herr statsråd, i händelse riksdagen i överensstämmelse med Kungl. Maj:ts förslag i år minskar detta anslag från 75,000 till 50,000 kronor. Och om den kungliga propositionen godkännes, vilket innebär att anslaget beviljas under förutsättning att verksamheten upprätthålles i full utsträckning, så vill jag fråga herr statsrådet, om herr statsrådet har garanti för att firman även med detta anslag kan i samma utsträckning som förut bedriva växtförädlingen.

Jag hoppas, att denna kammare i överensstämmelse med sitt beslut vid fjolårets riksdag kommer att biträda den reservation, som är avgiven av herr Elisson m. fl., till vilken reservation, herr talman, jag yrkar bifall.

Herr talmannen återtog nu ledningen av förhandlingarna.

I det av herr Röing hållna anförandet instämde herr *Winkler*.

Herr **Johansson** i Uppmälby: Herr talman, mina herrar! Jag skall icke alls förlänga debatten. Jag vill endast med några ord förklara den ståndpunkt, som utskottsmajoriteten intagit i den föreliggande frågan.

Jordbruksutskottet var 1924 benäget att bevilja ett anslag av 100,000 kronor och därmed ge ett erkännande åt den verksamhet, som bedrivs vid Weibullsholm. Men vi ansågo, att detta anslag borde utgå en gång för alla. Och sedan utskottet med anledning av väckta motioner förlidet år begärt en utredning och denna utredning inkommit, vari de sakkunniga avstyrkte motionerna, så ansågo vi, att vi borde intaga den ståndpunkt, vi förut intagit, nämligen att avstyrka de då föreliggande motionerna om ett anslag på 75,000 kronor. Sedan dess har ingenting inträffat, som gjort, att vi kunnat frångå vår ståndpunkt, nämligen att vi ansågo, att ett understöd år efter år åt en enskild firma icke vore den väg, som riksdagen borde beträda, utan denna verksamhet borde hava nöjt sig med ett anslag en gång för alla.

Ang. understödjande av den praktiskt vetenskapliga verksamheten å Weibullsholm.
(Forts.)

Man har under debatten i första kammaren sagt, att jordbruksutskottet borde hava tagit hänsyn till det beslut, riksdagen fattade i fjol, nämligen att bevilja ett anslag av 75,000 kr. Jag vill då härfå svara, att vi, som tillhöra majoriteten inom jordbruksutskottet, vi hava haft den uppfattningen, att jordbruksutskottet skall pröva varje ärende, oavsett vilka beslut som riksdagen förut har fattat. Och beträffande det sakkunnigutlåtande, som ligger till grund för Kungl. Maj:ts proposition, måste man säga sig, att de skäl, som där hava anförts för ett vidare statsunderstöd åt Weibullsholm, äro tämligen svaga. Det enda, som de framhålla, är, att det torde kunna för firman medföra avsevärda ekonomiska svårigheter, om statsbidraget indrages. Detta ord »torde» är nog mycket svävande.

Nu har ju herr Röing här framhållit, att riksdagens skrivelse i fjol skulle förutsätta, att riksdagen så att säga har förbundit sig att giva ett anslag av 75,000 kronor till Weibullsholm under en femårsperiod. För mig är det åtminstone mycket svårt, för att inte säga omöjligt, att ur den riksdagsskrivelsen kunna utläsa något dylikt, men jag hoppas, att vilket anslag det än blir, så skall årets riksdagsskrivelse inte gå i den riktningen. Ty genom det beslut, som första kammaren har fattat, nämligen att taga Kungl. Maj:ts förslag, så bortfaller motiveringen, även om denna kammare skulle taga motionerna. Och i den motiveringen har man ifrån motionärernas sida sökt framhålla alldeles detsamma som herr Röing, att anslaget för framtiden skulle gälla en tidsperiod, vilken av riksdagen fastslogs. Nej, det gjorde den inte! Men, säger man, i de bifallna motionerna fanns en motivering till att anslaget på 75,000 kronor skulle utgå under fem år. Detta blir någonting helt annat än herr Röings yttrande, att det stod i riksdagsskrivelsen.

Denna fråga har ju varit en tvistefråga, kan man säga, inte vad det gäller frågan om ett bidrag till Weibullsholm, utan då det gäller principen, huruvida riksdagen skall genom ett årligt anslag understödja en enskild firma, i detta fall firman Weibull, och vi ha, som här utav herr Paulsen påpekades, inte kunnat hava något inflytande på firmans ekonomiska förhållanden, vad det gäller lönestater och dylikt. Som saken nu ligger, vet jag ju mycket väl, att ett yrkande om bifall till utskottets hemställan är lönlöst, men det oaktat kan jag inte annat än göra det. Jag ber sålunda, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Jönsson i Revinge: Herr talman, mina herrar! Vid behandlingen av denna fråga i första kammaren yttrade en talare, att staten inte genom att ge anslag till Weibullsholm borde konkurrera med sig själv. Jag vill emellertid påpeka, att det här är fråga om en vetenskaplig verksamhet, och jag tycker verkligen, att när det gäller ett så pass stort fält som växtförädlingen, så har man mycket väl plats för konkurrens. Och ett faktum är, att jag bara behöver nämna ordet standardvete, för att varenda sydsvensk skall göra sin honnör för firman Weibulls växtförädlingsverksamhet. Detta Weibulls standardvete är en korsningsprodukt mellan Weibulls idunavete och det s. k. Tystofte småvete. Man har på Svalöv arbetat med att frambringa en produkt ur samma korsning men med rent negativt resultat. Detta visar, att trots Svalövs skickliga vetenskapsmän och trots de många tillfällen, då man verkligen har lyckats, kan det mycket väl tänkas fall. då en annan anstalt kan lyckas bättre. Och det är ju speciellt vad som har inträffat i fråga om detta absolut alla andra vetesorter överlägsna standardvete.

Nu har firman Weibull under förra året släppt ut en ny vetesort med ungefärligen samma egenskaper som standardvetet, med samma avkastning, samma höga hektolitervikt, men ännu vinterhärdigare än standardvetet och sålunda avsett för mellersta Sverige, nämligen jarlvetet. Vidare har firman under för-

ädling en svarthavre, avsedd för de speciella havreområdena i vårt land samt dessutom för Norrlands vidkommande en tvåradig kornsort med alla det sexradiga kornets tidigare egenskaper men med högre hektolitervikt och mindre tjockskalighet.

Jag tycker sålunda, att när man därtill tar i betraktande det förädlingsarbete, som pågår vid anstalten för att frambringa en självbefruktande rågsort, bör man inte vara alltför knapp med anslaget. En lösning av detta problem om en självbefruktande rågsort skulle i ett slag innebära en alldeles enorm förökning av vår rågskörd årligen, ty det är ju känt, att därför att inte rågen är självbefruktande, är den lätt utsatt för skada under blomningen. Detta inträffar inte med vetet, därför att det är självbefruktande. Om sålunda firman Weibull lyckas lösa problemet att frambringa en självbefruktande rågsort, blir vinsten härav för landet så stor att 25,000 kronor mer eller mindre i årsanslag sannerligen icke spela någon roll.

Skillnaden mellan det beslut, som första kammaren har tagit, och det förslag, som föreligger i motionen, är 25,000 kronor. Jag tycker verkligen, att andra kammaren bör svara på första kammarens beslut genom att bifalla motionen. Då blir det gemensam votering, och genom en gemensam votering — även om det lägre anslaget skulle framgå ur nämnda votering — bortfaller åtminstone den motivering, som finnes och som tydligen pekar på att man skall avveckla statsanslaget åt den Weibullska firman. Jag ber sålunda, herr talman, att få instämna med dem, som yrka bifall till motionen.

Herr Carlström: Herr talman! Man riskerar ju att kammaren börjar sjunga, då man begär ordet, i denna redan långa debatt, och därför skall jag inte tala så högtidligt som herr Röing och framför allt inte hålla på så länge.

Jag vill först säga ifrån, att jag redan för min del år 1924, då denna fråga först var uppe här i riksdagen, ställde mig avvisande gentemot detta anslag. Jag ansåg nämligen, att då staten redan förut understöder en anstalt, som utför sådana arbeten, som det här är fråga om, så är det knappast rimligt att bevilja anslag till en enskild firma, med vetskap om att man så småningom kommer att få taga hand om denna firma helt och hållet, så att staten sålunda får två anstalter.

Nu är väl denna fråga om fortsatt understöd ännu litet svävande. Från visst håll säger man, att det inte är meningen, att vi skola understödja firman Weibull för all framtid. Det gäller bara att hjälpa den ur ett visst nödläge. Men lyssnar man till herr Röings och flera andras röster, får man klart för sig att staten snart har även denna firma som i en liten ask, och så få vi två statsanstalter, som i viss mån konkurrera med varandra. Herr Olsson i Broberg sade, att det är ingen skada med konkurrens. Den verkar ju alltid så, att det blir ett sundare affärsliv — men kan man säga det egentligen, då det gäller staten? De enskilda i affärslivet ha väl andra utgångspunkter, så att säga, för sin konkurrens än staten i detta fall skulle hava.

Nu är det ju på det sättet, att de sakkunniga, som tillsattes och framlade sitt förslag 1924, avstyrkte. Lantbruksstyrelsen gjorde detsamma, och det sakkunniges utlåtande, vilket vi nu ha här i propositionen och vilket visserligen går ut på ett anslag av 50,000 kronor, går även där *reellt* sett på avslag.

Det heter nämligen här på sidan 200 i den kungl. propositionen: »Från statens synpunkt sett torde det få anses vara principiellt oriktigt att bevilja anslag till en förädlingsinstitution, som är så nära förbunden med ett affärsföretag av vida större mått än dem vilka betingas av själva förädlingsverksamheten, att ett fullt tillförlitligt bedömande av den senares vid viss tidpunkt förefintliga behov av understöd är uteslutet.» Och vidare säga sakkunniga, då det är fråga om den ekonomiska ställningen för ifrågakvarande firma: »Förordandet av

Ang. understödjande av den praktiskt vetenskapliga verksamheten å Weibullsholm.
(Forts.)

Ang. understödjande av den praktiskt vetenskapliga verksamheten å Weibullsholm.

(Forts.)

ett fortsatt tillfälligt anslag synes oss alltså böra göras beroende av huruvida den ekonomiska situationen för firman alltjämt är besvärlig. I detta hänseende har firman icke förebragt någon som helst utredning.» Av vad jag här anfört av de sakkunnigas utlåtande framgår det ju tydligt, att de hava tillstyrkt Kungl. Maj:ts förslag mycket motvilligt.

I likhet med herr Johansson i Uppmälby har jag en livlig känsla av att man här i kammaren inte kommer att gå på utskottets förslag och det kan man kanske inte begära. Men jag måste ändå för min del hålla fast vid samma åsikter, som jag har haft allt ifrån 1924, att det inte är riktigt, att staten engagerar sig för två statsunderstödda anstalter på detta område. Och jag tillåter mig betvivla, att riksdagens kamrar skulle hava kommit till det beslut, som skedde år 1924 och 1925, om inte firman Weibull hade visat, att då det gäller att föra fram dessa krav genom cirkulärskrivelser, prospekt och påminnelser till riksdagens ledamöter och regeringen, har den varit åtminstone lika energisk som då det gäller att framskaffa nya sorter i fråga om växtförädlingen.

Jag måste sålunda, herr talman, allt fortfarande vidhålla, att det inte är riktigt och att det inte kan anses vara absolut nödvändigt ur statsnyttans synpunkt att bevilja detta anslag. Ty jag tänker mig, att Svalövsanstalten i varje fall gör allt vad den kan för att komma så långt som möjligt i detta avseende. När man nu vet, såsom herr Paulsen nyss påpekade, att det till och med mellan dessa firmor råder konkurrens om de skickligaste vetenskapsmännen, varvid firman Weibull synes angelägen betala mer än Svalöv för dessa män, då liknar det det rike, som håller på att söndra sig självt.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Nilsson i Tänga: Herr talman! Jag skall icke bara lova att vara kort, utan verkligen hålla det också. Men jag är i alla händelser nödsakad att säga några ord. Jag ställde mig i fjol, när vi behandlade denna anslagsfråga, på den rena avslagslinjen, och jag skall ärligt säga, att min principiella uppfattning är nu precis densamma som i fjol. Jag ansåg då, och jag anser nu fortfarande, att det är olämpligt, att staten understödjer en verksamhet, där den är organiserad på ett sådant sätt som vid Weibullsholm, emedan riksdagen med sitt anslag överhuvud taget inte har möjlighet att kontrollera, huruvida statsunderstödet kommer växtförädlingen eller affärsverksamheten till godo. Jag har varit i tillfälle att granska förhållandena därnere, och jag vill påstå att ingen kan konstatera så och så mycket kostar växtförädlingen firman.

Det hela är så organiserat, att växtförädlingen och affärsverksamheten komplett ingå i varandra och bilda en enhet. Det är samma jordområde för båda, det är samma byggnader, det är samma elektriska kraft, samma telefoner, allting går in i vartannat. Det är en subjektiv uppfattning, hur mycket som skall läggas på växtförädlingen och hur mycket man skall lägga på affärsverksamheten. Vi försökte oss på en sådan uppdelning när vi granskade ärendena i slutet av år 1924 och början av 1925, och finns återgivet i det betänkande, som då framlades, men den var det vill jag säga ganska subjektiv, hur mycket man skall lägga på det ena och det andra är närmast en smakfråga.

Nu tala herrarna här om att man skall stödja firman, för att verksamheten må kunna upprätthållas, men herrarna hava inte presterat en enda siffra, som visar behövligheten av detta. Man talar i allmänna ordalag om betydelsen av att stödja växtförädlingsarbetet, ja, för all del ingen bestrider detta, men finnes något siffermaterial att stödja sig på? Jo, firman Weibulls egna uppgifter. Ja, men den är väl ändå part i målet, därutöver har varken motionärerna eller någon annan presterat något som helst siffermaterial, som visar behövligheten av anslaget.

Nu försökte herr Röing att inge kammaren den uppfattningen, att riksdagen

skulle hava bundit sig för en femårsperiod framåt beträffande anslag till Weibullsholm, någonting som herr Röing uppenbarligen själv inte tror på, ty det skulle förutsätta, att herr Röing inte själv läst riksdagens skrivelse, där finns inte ett ord därom. Herr Röing bygger på den omständigheten, att motionärerna sagt det, och eftersom riksdagen biföll motionen, biföll den också allt vad som var skrivet i densamma motivering. Då må Gud bevara herrarna för att skriva under motioner här i kammaren. Det inträffar ofta, att man instämmer med en motionär i hans syfte, men inte godkänner man därför allt vad han kan hitta på att säga i motiveringen. Men det tyckes vara herr Röings uppfattning. Vid fjolårets riksdag behandlades anslaget till Weibullsholm samtidigt med Svalöv. Riksdagen godkände då avtalet mellan utsädesbolaget och utsädesföreningen, avsett att gälla en femårsperiod. Indirekt band sig då riksdagen för anslag till Svalöv för nämnda tidsperiod. Även därav drages den slutsatsen att detsamma skall tillämpas beträffande Weibullsholm. Men det är väl att dra något väl lättvindiga slutsatser.

Det var ju åtskilligt annat, som yttrades av de föregående talarna, som borde bemötas, men jag har lovat att inte taga upp tiden länge, och det skall jag försöka att hålla. Att jag för min del biträtt förslaget om ett anslag av 50,000 kronor, beror på att jag ansett det stå i överensstämmelse med vad som varit meningen från början, när anslag tilldelades Weibullsholm. Det poängterades då ifrån motionärernas, utskottets och firman Weibulls sida, att anslaget skulle vara av tillfällig karaktär, tilldelas firman under en ogynnsam ekonomisk konjunktur. Men när vi vilja tillämpa detta och avveckla anslaget, så protesterade herrarna och säga: Det är aldrig meningen, det har aldrig varit meningen. — Men det har, säga vad man vill, tidigare varit firman Weibulls syfte och vad som legat under riksdagens tidigare beslut. Jag biträder därför det lägre anslaget såsom en avvecklingsåtgärd och anser detta stå i full överensstämmelse med vad riksdagen åsyftat. Nu ha såväl herr Jönsson i Revinge som herr Röing fäst uppmärksamhet på att i de sakkunnigas uttalande står, att man för *en gång* skall bevilja 50,000 kronor. Ja, man kan ju tolka ett uttalande på olika sätt, man kan också säga: Nu beviljar man för *en gång* 50,000 kronor; så kommer det upp ett förslag nästa år om 25,000 kronor och så beviljar man för *en gång* 25,000 kronor o. s. v. Avvecklingen står i fullkomlig överensstämmelse med vad som åsyftats från början. Det är anledningen till att jag biträder förslaget sådant det föreligger från Kungl. Maj:ts och de sakkunnigas sida.

Herr talman, jag ber att få yrka bifall till den reservation, som avgivits av mig med flera, vilket är detsamma som ett bifall till Kungl. Maj:ts förslag.

Herr Nilsson i Hörby: Herr talman! Herr Carlström vände sig mot den propaganda, som den Weibullsholmska anstalten fört i denna sak, och även i första kammaren har man varit inne på samma linje. Jag vill i min tur fråga herr Carlström, vem som enligt hans mening egentligen skulle föra en sådan propaganda och försvara firman mot den kolossala övermakten. Svalövsanstaltens intressen förfäktas ju från åtskilliga håll: av lantbruksstyrelsen, av lantbruksakademien och av de »sakkunniga». Man kan väl då icke förtänka en enskild firma, att den försvarar sig så gott den kan.

Bland mycket annat, som sagts till förmån för motionerna, vill jag särskilt framhålla — det är en av de bärande punkterna — att det här gäller en kamp mot byråkratien och monopolismen. Jag skall såsom belysande i det avseendet citera vad jordbruksutskottet vid 1925 års riksdag yttrade med anledning av den utredning, som verkstälts av ifrågavarande sakkunniga: »Sälunda hava under utredningens gång gjorda undersökningar om möjligheten av en sammanlagning med växtförädlingsanstalten vid Svalöv ådagalagt oframkomligheten av denna väg liksom ock, att en uppdelning på lämpligt sätt av den vid

Ang. understödjande av den praktiskt vetenskapliga verksamheten å Weibullsholm.
(Forts.)

Ang. understödjande av den praktiskt vetenskapliga verksamheten å Weibullsholm.
(Forts.)

ifrågavarande anstalter bedrivna verksamheten visat sig ogenomförbar, varigenom eljest nödig enhetlighet och kontroll å verksamheten skulle kunna vinnas och säkerhet ernås för ett planmässigt och ändamålsenligt arbete å ifrågavarande område.» Jag finner, att denna motivering är precis av samma art som alla andra motiveringar för monopolistiska sammanslutningar. Det är endast ett litet tillägg, som fattas, nämligen att man genom en dylik planmässighet och koncentrerung på en hand även kunde göra varorna billigare. Detta ha emellertid de sakkunniga icke tilltrött sig kunna utlova, och alla, som fått göra bekanskap med monopol här i landet, äro säkerligen ej heller böjda för att tro på något sådant.

Jag skall till slut vända mig mot herr statsrådets och chefens för jordbruksdepartementet uttalande, att 50,000 kronor säkerligen äro tillräckliga för att rädda oss från ifrågavarande monopol. Jag är icke alldeles övertygad om riktheten av detta påstående. Ett belopp av 75,000 kronor visade sig i varje fall vara tillfyllest i fjol, och jag antager, att den sunman skall rädda oss även i år. Jag yrkar sålunda bifall till den av herrar Elisson m. fl. avgivna reservationen.

Herr **Olsson** i Broberg: Herr talman! Blott ett par ord. Herr Nilsson i Tånga sade, att firman icke förebringat någon tillräcklig utredning. Ja, jag vill gärna medge, att man möjligen kunnat gå något grundligare till väga.

De sakkunniga ha avfordrat firman budgetförslag för nästa år, och det är visat, att den praktiskt-vetenskapliga verksamheten är beräknad att i runt tal kosta 160,000 kronor. Firman är beredd att bekosta hälften av detta belopp; alltså är det här ekonomiska siffror att räkna med. Så har här betonats, att riksdagen skulle gått in för att detta understöd till firman skulle räcka i fem år. Jag tror det är en felaktig uppfattning, ty det har riksdagen icke uttalat sig för, och det har heller icke firman ifrågasatt. Firman själv har ansett, att ett understöd från statens sida borde utgå till firman, så länge den har svårigheter efter kristiden och icke kan uppehålla den praktiskt-vetenskapliga verksamhet i oförminskad omfattning på annat sätt än genom understöd av staten. Det önskvärda härutinnan erkänner man ju också, när man på sätt som skett föreslår statsbidrag av 50,000 kronor.

Herr Nilsson i Tånga har varit med om den saken. Men man förstår ju, att den, som har en sådan principiell uppfattning som herr Nilsson, icke kan vara med och ställa i utsikt något understöd för framtiden åt firman Weibull utan vill hava detta snarast möjligt avklippt.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen gav propositioner på 1:o) bifall till utskottets hemställan i förevarande punkt, 2:o) avslag därå samt bifall i stället till den av herr Nilsson i Tånga m. fl. avgivna, vid punkten fogade reservation och 3:o) avslag å utskottets hemställan samt bifall i stället till den reservation, som avgivits av herr Elisson m. fl.; och förklarade herr talmannen sig anse svaren hava utfallit med övervägande ja för den under 2:o) angivna propositionen. Votering begärdes likväl av herr Nilsson i Hörby m. fl. av kammarens ledamöter, varför herr talmannen för bestämmande av kontrapositionen ånyo upptog de båda återstående propositionerna, av vilka därvid den under 3:o) angivna nu antogs till kontraposition. I överensstämmelse härmed blev efter given varsel följande voteringsproposition uppläst och godkänd samt anslagen:

Den, som vill, att kammaren med avslag å jordbruksutskottets hemställan i punkten 82 av utskottets förevarande utlåtande nr 1, bifaller den av herr Nilsson i Tånga m. fl. avgivna, vid punkten fogade reservationen, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren, med avslag å utskottets berörda hemställan, bifallit den av herr Elisson med flera avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser samt voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, företogs omröstning med tillämpning av upprensingsförfarandet.

Herr talmannen tillkännagav, att han funne tvekan kunna råda om omröstningens resultat, vadan namnupprop verkställdes. Därvid avgåvos 101 ja och 84 nej varjämte 6 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså med avslag å utskottets hemställan bifallit den av herr Nilsson i Tänga m. fl. avgivna, vid punkten fogade reservationen.

Som tiden nu var långt framskriden, beslöt kammaren, på hemställan av herr talmannen, att uppskjuta den vidare behandlingen av förevarande utlåtande ävensom handläggningen av övriga på föredragningslistan upptagna ärenden till morgondagens plenum kl. 11 f. m.

§ 17.

Herr talmannen gav härefter på begäran ordet till

Herr **Persson** i Fritorp, som anförde: Herr talman! Med hänsyn till förestående påskferier tillåter jag mig hemställa, att kammaren måtte medgiva, att motionstiden beträffande Kungl. Maj:ts propositioner nr 217, 218, 219 och 220 måtte utsträckas till det plenum, som infaller näst efter 20 dagar efter nämnda propositioners avlämnande.

Denna hemställan bifölls.

§ 18.

Herr **Holmström** i Gävle, som nu på begäran erhöll ordet, yttrade: Herr talman! Med samma motivering skall jag be att få göra samma yrkande som herr Persson i Fritorp beträffande Kungl. Maj:ts proposition nr 209.

Jämväl denna hemställan blev av kammaren bifallen.

§ 19.

Herr **Carlson** i Mölndal avlämnade en motion i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 209, med förslag till lag om åläggande av skyldighet för ägare av fastighet i stad att utgiva ersättning för anläggning av gata och kloakledning så ock att i visst fall upplåta mark till gata.

Nämnda motion, som erhöll ordningsnumret 428, bordlades.

§ 20.

Anmälades och godkändes bevillningsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 108, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till ändrad lydelse av § 5 i förordningen den 9 juni 1911 (nr 80) med tulltaxa för inkommande varor;

Ang. understödjande av den praktiskt vetenskapliga verksamheten å Weibullsholm.
(Forts.)

nr 109, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ändrad lydelse av rubrikerna 1143 och 1197 i den vid förordningen den 9 juni 1911 (nr 80) med tulltaxa för inkommande varor fogade tulltaxa; och

nr 110, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till ändrad lydelse av § 12 mom. 1 i förordningen den 9 juni 1911 (nr 80) med tulltaxa för inkommande varor.

§ 21.

Justerades protokollsutdrag.

§ 22.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr <i>Larson</i> i Tönnersa	under 14 dagar fr. o. m. den 24 mars,
» <i>Öberg</i>	» 14 » » » 24 »
» <i>Rudén</i>	» 14 » » » 24 »
» <i>Johansson</i> i Sollefteå	» 14 » » » 24 »
» <i>Grapenson</i>	» 14 » » » 24 »
» <i>Samuelsson</i>	» 14 » » » 24 »
» <i>Björling</i>	» 14 » » » 25 »
» <i>Molander</i>	» 14 » » » 24 »
» <i>Bergström</i> i Bäckland	» 14 » » » 24 »
» <i>Frost</i>	» 14 » » » 25 »
» <i>Holmgren</i>	» 14 » » » 24 »
» <i>Weibull</i>	» 14 » » » 24 »
» <i>Sävström</i>	» 14 » » » 25 »
» <i>Olofsson</i> i Digernäs	» 14 » » » 24 »
» <i>Björnberg</i>	» 14 » » » 25 »
» <i>Pehrsson</i> i Göteborg	» 14 » » » 24 »
» <i>Karlsson</i> i Vätö	» 14 » » » 23 »
» <i>Lindmark</i>	» 14 » » » 24 »
» <i>Uddenberg</i> i Varberg	» 14 » » » 24 »
» <i>Wallerius</i>	» 14 » » » 24 »
» <i>Holmström</i> i Gävle	» 14 » » » 24 »
» <i>Fjellman</i>	» 14 » » » 25 »
» <i>Olsson</i> i Rödningsberg	» 14 » » » 24 »
» <i>Westman</i>	» 14 » » » 24 »
» <i>Olsson</i> i Rimforsa	» 14 » » » 24 » och
» <i>Hamrin</i>	» 14 » » » 24 »

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 6.16 e. m.

In fidem
Per Cronvall.